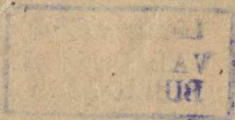
TĖVŲ JĖZUITŲ LEIDINYS

Į priekaištus

TAIP ATSAKYK

Parašė Šilų Jonukas

KAUNAS 1927

Nihil obstat.
Dr. St. Ūsoris, Censor.

Nr. 205.

Imprimatur.

Kaunas, 19 ianuarii 1927.

† *Joseph, Archieppus Kaunensis.*

(L. S.)

Cum permissu Superiorum.

Kuznickio ir Beleso spaustuvė, Kaunas, Laisvės Alėja 34

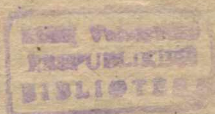
Pastaba.

Tikinčiam katalikui, ypač šiandien, tenka girdėti daugybę priekaištų prieš svarbiausias žmogaus gyvenimo tiesas. Autoriaus troškimas yra įduoti tikinčiam ir mylinčiam tiesą žmogui į rankas šiąsias knygeles su atsakymais, kuriouse jis pats sau rastų trumpu laiku girdimųjų priekaištų išaiškinimą ir tikrumą. Tačiau ir tie žmonės, kurie kartoja priekaištus arba jais dangstosi, jei dar myli tiesą, paskaitę atsakymus, gali imtis rimčiau dalykus svarstyti ir ieškoti platesnių šaltinių tiesai pažinti.

Priekaištų, žinoma, esti daugybė. Šiose knygelėse gvildenami keli svarbesniųjų. Jie sustatyti tam tikron eilėn: pirma aiškinami priekaištai, kurie liečia žmogaus prigimti, — toliau, priekaištai bendrai prieš tikėjimą, paskum — prieš katalikų tikėjimą ir Bažnyčią, pagaliau gauti kiek paliestas pats katalikiškai-tikybinis praktiškas gyvenimas.

Aiškindamas atsakymus, autorius naudojosi: *Nilkes, S. J.* Schutz- und Trutzwaffen; *Brors, S. J.* Modernes A. B. C.; Klipp und klar — ir daugeliu kitų rašytojų.

AUTORIUS.

Žmogus esąs gyvulys?

Toks yra ne vieno mūsų kairiųjų tikrinimas, Nors ne jie tokias gudrybes išrado, bet vis dello su džiaugsmu jas pasisavino. O ar tai mokslas tikrina? — Taip, atsako laisvamaniai: mokslas sako, kad žmogaus kūnas yra panašus į gyvulio kūną, — todel žmogus tėra šiek tiek daugiau išsiplėtojęs gyvulys.

Ir stebuklai! — tokia „moksliška“ išvada mūsų bedieviai tiki. O dar mums prikiša tamsumą!

Žmogaus kūnas, — kiekvienas žino, — turi daug panašumo su gyvulio kūnu. Jei mes į tuos tik panašumus tekreiptume dėmesio, o į skirtumus neatsižvelgtume, mes būtume lygūs žmogui, kurs tikrina, kad tarp arklio, nupiešto ant popierio, ir tarp gyvo arklio nėra jokio esminio skirtumo. Taip tegali tikrinti nebent penkių metų vaikas, bet ne mokslas. Tikrasis mokslas, pripažindamas tarp žmogaus ir gyvulio panašumus, atsižvelgia į skirtumus, kurie tarp žmogaus ir gyvulio sudaro nepereinamą bedugnę.

Žmogus gali didžiuotis, kad jis daro pažangą mokslo, meno, pramonės srity. Kiek tai kartų praneša mūsų laikraščiai apie naujus mūsų laikų išradimus! — O gyvulys? ar jis bent ką

išrado? ar jis padarė bent kiek pažangos? Dabar paukščiai tokiu pat būdu lipdo savo lizdus ir žvėrys taiso savo urvus, kaip jie tai darė prieš tūkstančius metų. Nes gyvulys teturi pajautimus ir instinktą, kurs valdo gyvulį tvirtu, aprėžtu būdu, kurio gyvulys nepajėgia pakeisti, delto kad jam stoka dvasios, stoka proto.

Žmogus valdo materiją, delto kad jis turi dvasią, protą, ir delto, kad jis savo protu suvokia ir supranta nematerialius santykius, pav., tarp priežasties ir padarinio, — delto kad jis pasinaudodamas savo dvasios ypatinga pajėga įstengia sau padaryti visuotines sąvokas ir sprendimus, surasti gamtos dėsnius ir juos priversti sau tarnauti. Apie gamtos dėsnius neturi jokio supratimo kad ir labiausiai išlavintas gyvulys. O jei gyvulys veikia atatinkamai tikslui, tai kas nors kitas už jį mąstė — arba Dievas, kurs valdo gyvulį, suteikdamas jam instinktą — arba žmogus, kurs gyvulio instiktą tam tikru būdu išlavina. Bet patsai vienas gyvulys nieko naujo neišranda, ir išrasti negali.

Žmogus gali kalbėti. Bet kalbai yra reikalingas dvasiškas protas, — nes žodžiai yra pastebimi girdėjimo pajautimu — tai ženklas minties, kuri yra nemedžiaginė. Kad galima būtų kalbėti, protas ne tik mintį turi turėti, kurią galėtų žodžiais

išreikšti, bet dar jis turi suprasti santykį tarp minties ir žodžio, – kitaip žmogus vietoj „juodas“ sakytų „baltas“ ar raudonas, arba tiesiai sakant, — jis nieko nepajėgtų pasakyti, kaip ir joks gyvulys nieko nepajėgia pasakyti. Gyvulys negali kalbėti delto, kad jis neturi minties. Garsai, kuriuos gyvuliai daro, tėra jų instinktas, duotas prigimties.

Toliau, žmogus turi savo paties sąmonę, —jis gali pasakyti „aš“. Gyvulys tos sąmonės neturi, nes jis jos jokiu būdu nepareiškia, — priešingai, jis pasiduoda silpno žmogaus valdžiai, kurs jį nekartą kankina.

Pagaliau, žmogus turi religiją, Dievo pažinimą, pareigą, sąžinę. Nieko panašaus nėra pas gyvulius, nes tie dalykai yra nematerialūs; užtat žmoguje turi būti dvasia, kuri sudaro esminį skirtumą tarp žmogaus ir gyvulio.

Senovės filosofai vadindavo žmogų „animal rationale“. Animal reiškia gyvą būtybę. Tas pavadinimas ir gyvuliui tinka; bet pridedant žodį „rationale“, vadinas, protingas, — išreiškiama esminis skirtumas tarp žmogaus ir gyvulio. Taip, kad iš gyvulio jokiu būdu negali atsirasti žmogus. Kas to skirtumo nepripažįsta, tas ne tikrąjį mokslą seka, bet savo vaizduotę. (Palgk Brors. S. J. Modernes A. B. C. 59 n.)

(Jei nori daugiau apie šį dalyką žinoti, skaityk kun. Andruškos knygeles „Žmogaus siela“. Tačiau tos knygelės suponuoja gilesnį išsimokslinimą ir reikalauja, kad žmogus jas skaitydamas daug galvotų).

Žmogus — be „dūšios“?

Seniau kunigai skelbė, kad žmogus turįs kaž kokią „dūšią“, — o dabar jau dūšią atmetė ir įvedė kaž kokią „sielą“. Bet ne protingiau padarė: jei jie dūšią atmetė, vadinas, jos nebuvo; o jei sielą įvedė, vadinas, siela yra jų prasimanymas. Mokslas aiškiai sako, kad jokios sielos nėra, — taip gudrauja vienas mūsų bedievis.

Ir dar toks „argumentas“ turi būti „moksliškas“! Ir dar skelbiamas Lietuvos laisvamanių šūlo!... Sveikinu mūsų laisvamanius mokslingumu! Tik bent kiek ir gaila, kad jie save ant juoko stato. Jei vaikas liaudies mokykloje išgirsta nuo savo mokytojo, kad „liekoriaus“ nėra, bet yra gydytojas ar daktaras, tai jis supranta, kad čia tik tėra to paties daikto kitoks pavadinimas, — kaip pavadinsi, taip nepagadinsi, — bet mūsų „mokytasis“ laisvamanis to nesupranta, ką ir vaikas supranta. Rusai žmogų vadina „čeloviek“, o mū-

siškai bus „žmogus“. Bet ar rusai ką kita supranta negu mes? Taip yra ir su „dūšios“ pakeitimu: ar tas pakeitimas tikęs ar netikęs, man nesvarbu, — čia kalbininkų dalykas; tik svarbu, kad jis tą patį reiškia: žmogus turi nemirštančią dvasią, kuri gyvens amžinai, — nors mūsų bedieviai ir norėtų pradingti mirštant kūnui, tik vargšams toks noras nepasiseks įvykdyti, nes siela yra nemirštanti.

Ar matei savo protą?

Viename lietuvių mitinge, jaunas socialistėlis, apsimesdamas dideliu mokslininku, šaukė žmonėms: „Žmonės, nebūkit kvaili: ko nemato ma, ta ir nėra. Aš nieko nepripažįstu, ko mano akys nemato. Žmogaus sielos niekas nematė, nors gydytojai ir anatomistai piaustė visą žmogaus kūną, — sielos nerado. O toliau, kas iš jūsų matė Dievą? — niekas. Taigi nei sielos, nei Dievo nėra, nes jų niekas nematė...“

Tik taip kalbėtojui filosofui besikarščiuojant, pasigirdo bobelkos balsas: „Na jau tai pasakė.. ar Tamsta matei savo protą?“

Pakilo juokas. Vyrai, kartodami klausimą, šaukė: „Ar matei savo protą?...“ Prispaustas „mokslininkas“ turėjo prisipažinti: „Tiesa, aš proto

nemačiau, bet...“

„Šalin beprotį“, suriko minia... „Jis savo proto nematė, todel jo neturi... Šalin beprotį...“

Bobos pradėjo grūstis. Mokslininkas, matydamas pavojų savo „mokslui“, spruko nuo bačkos ir dingo, lydimas riksmo ir švilpimų. (Prie tos progos pasirodė, kad ir bobos mokančios švilpti).

Laisvamanis.

Man nereikia jokio tikėjimo: aš esu laisvamanis.

Atsakymas: Bijau, kad Tamsta nesi nei laisvas, nei protingai manąs. Pamanyk sau laisvai, kad 3 kartus po 3 yra 17; už tokią laisvamanystę, pirmametis mokinys gautų dvejukę, ar net mažiau. Arba manyk sau laisvai, kad Londonas yra už trijų kilometrų nuo Kauno! Arba dar geriau pamanyk laisvai, kad Tamsta man skolingas 10000 litų ir atsiteisk. — Ne. Savo mintyse mes nesam laisvi, nebent kada žmogus yra vežamas į pamišėlių namus, tada jis mano laisvai. O mes turime sekti objektyvia tiesa ir faktais.

Taip pat ir tikintieji turi laikytis objektyvios tikėjimo ir apreiškimo tiesos. Krikščioniškame tikėjime mes nesilaikome pasakų, bet laiduotų tiesų ir faktų.

O kuo dar Tamsta pareikši savo laisvamanystę? Gal tuo, kad vienas tiesas ir faktus *sauvališkai* priimsi, o kitas tiesas ir faktus, lygiai tikrus kaip ir pirmieji, *sauvališkai* atmesi? Bet taip „laisvamaniškai" tedaro nesubrendę vaikai ir dar kai kas. (Palgk. Nilkes S. J. Schutz und Trutzwaffen).

Bedieviai geresni.

Laisvamanis: Yra daug bedievių, kurie yra geresni žmonės, negu tikintieji katalikai. Katalikai yra blogesni. Aš, norėdamas būti geresnis žmogus, verčiau nebūsiu katalikas.

Katalikas: Be abejonės, pasitaiko bedievių, kurie yra geresni žmonės už blogus katalikus. O geras katalikas nedorybių daryti neturi: jam nevalia. Kad katalikas darytų nedorybes, reikia jam pirma nusidėti prieš savo tikėjimą, taigi pasielgti nekatalikiškai. Todel ir matome, jei kas tėvus niekina, vagia, plėšia, skriaudžia, žmones žudo, toks savo tikėjimu nesirūpina, toks subedievėjo, nors dar ir nešiotų kataliko vardą.

Laisvamanis: Bet statistikos rodo, kad daugiau yra prasikaltimų katalikų tarpe, negu bedievių.

Katalikas: O iš kur Tamsta tas statistikas ėmei? Bene iš piršto išlaužei? Ar rasit pasinaudojai

statistikomis, kurias patys bedieviai suklastavo? Tuo tarpu tikros statistikos rodo visai ką kita. Vokietijoj, pav., imant tik savižudybes, statistika parodo, kad jų visų mažiau tėra katalikų tarpe, o visų daugiau bedievių tarpe. Kalėjimų prižiūrėtojai liudija, kad kalėjimuose sėdi arba žmonės be tikėjimo, arba tokie žmonės, kuriems tikėjimas mažai terūpėjo; labai mažai (vos keli nuošimčiai) tepasitaiko kalėjime žmonių, kurie tikrai tiki ir sulig tikėjimu gyvena. Aš nesakau, kad katalikas prasikaltimų nepadaro, nes juk ir jis yra žmogus. Bet, jei jis yra tikrai praktikuojąs katalikas, jam toli rečiau teatsitinka prasikalsti, negu bedieviui, kurio jokia religija nevaržo.

Laisvamanis: Bet vis delto bedievių tarpe yra gerų žmonių.

Katalikas: Jei bedievių tarpe yra „gerų" žmonių, tai juk ne del to taip yra, kad jie yra *bedieviai,* bet jie yra geri, nepaisant jų bedievystės: bedievystė dar neįstengė jų sugadinti. Kad jie gyventų sulig savo bedievystės pagrindais, kurie nuosekliai eina iš bedievystės, jie būtų blogiaus žmonės, žmonės be sąžinės. Piktas medis savaime neduoda gerų vaisių, tik piktus. Jei bedievių tarpe yra gerų žmonių, tai tik tėra del to, kad krikščionystė, kurios jie atsižadėjo, vis dar

daro jiems įtakos ir sulaiko juos nuo visiško sugedimo.

Tačiau ir tas gerųjų bedievių gerumas nėra visiškas. Ar jie tikrai per visą savo gyvenimą išsilaiko prigimtųjų įsakymų? ar jie nenusideda prieš skaistybę, artimo meilę, teisumą? O be to, juk geras žmogus tėra tas, kurs atlieka visas savo pareigas ir klauso Dievo. Bet bedievis Dievo neklauso, jis Dievą niekina: kaip jis begali būti geras? Bedievis neklauso Kristaus Bažnyčios, kurią Dievas įsteigė ir liepė klausyti: kaip jis bebus geras? Apie tokį, kurs Bažnyčios neklauso, Kristus sako: „Jei jis nepaklausytų Bažnyčios, tebūna jis tau, kaip pagonis ir muitininkas“ (Mat. 18, 17).

O Lietuvoj tie gerieji laisvamaniai bedieviai kaip šmeižia katalikus, kunigus, bažnyčią! Štai, koks jų „gerumas“! Ar gero žmogaus sąžinė tokius dalykus leidžia?

Tiesą paniekinti ir jos išsižadėti juk reiškia nedorybę, nes prieš žmogaus prigimtį einama. Bedieviai išsižada tiesos, ją niekina. Dievo buvimo negali nepažinti žmogus geros valios: tiesiog žmogui nevalia nežinoti, kad Dievas yra. Koks čia bebus bedievo gerumas, kai jis taip svarbią tiesą atmeta ir niekina? — Užtenkamai yra įrodymų, kad Dievas davė apreiškimą, krikščioniškąjį tikė-

jimą. Bedievis ir tai atmeta ir paniekina. Tiesos niekintojas - ar jis gali būti dar vadinamas geru?

Karas kaltas?

Laisvamanis: Pasitaiko karų, todel Dievo nėra...

Atsakymas: Pasitaiko paleistuvių ir vagių, todel tavęs nėra... Ir vienas, ir antras protavimas tiek tėra vertas, kiek išgverusių girnų klegėjimas.

Laisvamanis: Suprask mane. Karas yra baisiausias dalykas. Jei tokius baisius dalykus Dievas pakenčia ir nesukliudo, reiškia, Dievas yra piktas. Bet pikto Dievo negali būti: jei Dievas būtų, Jis tegalėtų būti geras. Pikto Dievo negali būti.

Atsakymas: Ne per aišku, del ko karas turi būti baisiausias dalykas. Juk yra dar baisesnių. Paleistuvavimas ir girtybė užmuša toli daugiau žmonių, negu karai, ir privargina toli daugiau nekaltų žmonių, negu karai. Tačiau prieš paleistuvavimą ir girtybę laisvamaniai ne taip smarkiai protestuoja, nebent jei ir čia jie numato kokį nors sąryšį su Dievo buvimu. Yra dalykų dar baisesnių...

Dievas lig laiko pakenčia nedorybę. Jis davė žmogui laisvą valią, be kurios žmogus nebūtų žmogus. Tačiau žmogus savo laisvą valią sunau-

doja piktam. Kas čia kaltas? O gi patsai žmogus, kurs savo laisvą valią sunaudoja piktam. Jis galėtų, jei tik norėtų, ją geram sunaudoti.

Tačiau Dievas draudžia nedorybę, nes Jis yra geras ir šventas. O jei nedorybė įvyksta, tai Jis ją tik pakenčia tuo tarpu. Jis pasėjo gerą kviečių sėklą; bet tarp kviečių atsiranda raugių (kukalių). Jis leidžia raugėms ir kviečiams augti drauge, pakol ateis piūtis. Tada Jis lieps surinkti kviečius į kluonus, o rauges lieps deginti amžina ugnimi. Tiek bendrai apie nedorybę.

Karas yra blogybė — tai visi pripažįsta — ir todel Bažnyčios istorijoj regime, kad Bažnyčia dėjo didžiausių pastangų karams sukliudyti: viduramžiuose ji įvedė Dievo taiką (treuga Dei), sulig kuria nevalia buvo kariauti tam tikrais laikais. Paskutiniame kare Popiežiai dėjo didžiausių pastangų karui sustabdyti.

Tačiau teoretiškai galima klausti, ar karas visumet dorovės atžvilgiu yra piktas?

Laisvamanis: Karas, tokios baisios skerdynės, visumet yra piktas, ir niekas jo pateisinti negali.

Atsakymas: O kažin, ką Tamsta darytumei, kai koks nors plėšikas-galvažudis, užpuolęs Tamstą, norėtų atimti Tamstos gyvybę ar turtą, — ar

Tamsta nesigintumei?

Laisvamanis: Be abejonės, aš ginčiaus. Ir, jei kitaip negalima būtų savo gyvybės apginti, aš užpuoliką sužeisčiau, nes juk aš turiu teisę gyventi, ir niekas negali man neteisėtai gyvybės atimti. To juk reikalauja ir viešoji tvarka. Jei nekaltieji nesigintų, piktieji žmonės visiškai juos sunaikintų.

Atsakymas: Visai teisingai pasakei. Jei žmogus nori, jis gali gintis nuo neteisingo užpuoliko, norinčio jį užmušti arba svarbią jo gėrybę atimti. Ta apsigynimo teisė yra visur visose tautose pripažįstama. Ir net mūsų Lietuvos fanatikai, kurie, norėdami tikėjimui priekaištų surasti, skelbia, kad neteisingo užpuoliko niekumet nevalia sužeisti, net sau apginti, bet verčiau leisti save užmušti, — net tie fanatikai praktikoj ginasi nuo užpuolikų.

Bet dabar tai pritaikinkim prie kitos tautos, kuri neteisingai mus užpuola ir nori mums atimti mūsų laisvę, turtą, net gyvybę. Ar tada mes, galėdami gintis, neturime teisės gintis nuo tokių užpuolikų?

Laisvamanis: Be abejonės, turime teisės gintis.

Atsakymas: Bet iš to išeina karas. Išeina, kad apsigynimo karas yra leistas. Apskritai, išeina,

kad teisingas karas yra leistas, kaip yra leista užpulti plėšikai, kurie mus apiplėšė ir mūsų turtą pasisavino. Tokia yra prigimtoji teisė, kurią visos tautos pripažįsta. Dievas paliko žmogui tą teisę, kad jis galėtų apsiginti ir gyvuoti. Taigi, jei ir yra karai, nieku būdu iš to negalima išvesti, kad Dievo nėra; tai tegali padaryti nebent tik farizieįus, kurs viską aiškina ne sulig tiesa, bet sulig savo farizaizmo pažiūra.

Laisvamanis: Bet Kristus pasakė: Neužmuši. O dabar kunigai einančius į karą laimina ir net su kryžiumi juos veda į kovą žmonių mušti.

Atsakymas: Dievas davė įsakymą neužmušti. Toks yra pozityvus įsakymas, kurs tačiau nepakeičia žmogaus įgimtos teisės gintis nuo neteisingo užpuoliko. Tai patvirtina šv. Raštas, kurs Senajame Įstatyme leidžia izraelitams gintis nuo užpuolikų. Įsakymas „neužmuši" teliečia tik užmušimą neteisėtą, be kompetencijos, be teismo.

Kai, einant į karą, kunigai laimina kareivius ir net patys su kryžium juos veda į kovą, tai kas čia pikto, jei karas yra teisingas? Kunigai tik eina savo pilietiškas pareigas, kaip ir kiti geri piliečiai. Jei, esant teisingam karui, valia kovoti, tai valia ir melstis už kareivių pasisekimą ir juos laiminti. Tiesa, karas niekumet nėra pageidautinas; todel

Bažnyčia visumet rūpinas surasti kitų kelių ginčams išrišti, by tik yra galima. Ir katalikai meldžias, kad karų nebūtų. Bet, jei, to nepaisant, karai įvyksta, tai kaip iš to galėtumėm išvesti priekaištų tikėjimui?

Apskritai, iš fakto, kad pasitaiko karų, priekaištų tikėjimui tegali daryti arba neišmanėliai, arba siaurapročiai fariziejai, arba bolševikuoją laidokėliai, kurie norėtų, kad niekas nuo jų užpuolimų nesigintų ir jie viską pigiai paglemžti galėtų.

Gyvulių nelaimė.

Susiginčijo du žmonės: laisvamanis daktaras Kalkis ir pilietis Kirvys. Daktarui nepatiko Dievas. Mat, Jis esąs negerai sutvarkęs pasaulį. „Niekuo nekalti gyvuliai!“ — taip kalbėjo jis. — „Jie turi kentėti skausmą, — o juk tai yra priešinga Dievo išminčiai ir gerumui. Kaip geras Dievas gali žiūrėti į nuožmų reginį, kai gyvuliai kits kitą drasko ir ryja, pradedant nuo mažiausių vandens gyvių iki tyrų karaliaus—liūto? Kiekvieną nekaltą mūsų pasivaikščiojimą turi apmokėti savo gyvybe milijonai vabalėlių, kuriuos mes sutrypiame kojomis“.

— „Ar žinai ką tamsta!“ — taip galvojo pilietis Kirvys. „Jei tamstai tas gyvulių dalykas tiek pasigailėjimo sukelia, pamėgink tamsta del

vabalėlių meilės užsidaryti savo kambary iki ,mirčiai, kad bevaikščiodamas kartais jų nesumindžiotum. Del veršiukų meilės pamėgink nevalgyti jokios veršienos. Del ėriukų branginimo išsižadėk avienos. Tik pažiūrėk, kaip tie nabagai gaidžiai ir viščiukai, tie jaučiukai ir paršiukai turi žūti, kaip jie rėkia, baubia, žviegia, bliauna, kaip jie mirdami timčioja, kol ateis ant tamstos stalo pietums, kuriuos sau rengi. Ir kaip tamsta gali būti toks beširdis, virdamas arbatai vandenį, virinti nekaltus vandens gyvius iki jų mirčiai! — Ne, tamsta toks gailestingas: imk tamsta maitintis akmenimis ir dumblu, kuriame nebūtų jokio gyvio! Ir patogu bus! Taip prisivalgęs galėtum sau virškinti... Tada jau tamsta būsi išmintingesnis negu“...

Daktaras neleido baigti: jis pradėjo kalbėti apie „pagadą“.

Kol juodu ginčijasi, mudu pažiūrėkiva, kas yra tikra.

1) Yra didelis skirtumas tarp s k a u s m o ir n e l a i m ė s. Pirmaisiais mūsų kūdikystės laikais mes daug kentėjom, dažnai verkėm ir visokiais būdais reiškėm savo skausmą, kaip ir gyvuliai, jausdami skausmą, paprastai daro. Tačiau mes tada nebuvome n e i n e l a i m i n g i n e i l a i m i n g i, — delto, kad mes jokios sąmonės nę-

turėjom. Laimė ar nelaimė, imama tikra prasme, tik ten tėra, kame yra proto supratimas ir savęs pažinimas.

Turįs pajautimus gyvulys gali jausti skausmo, vadinas, jis jaučia, kad jam negera, — bet delto jis dar nėra nelaimingas. Taip dėjosi su mumis mūsų kūdikystėj, kada vien mūsų augalinė ir jautulinė gyvybė tebuvo išsiplėtojusi ir kada mes dar neturėjom atsibudusios sąmonės: taip dedas ir su kenčiančiu skausmą gyvuliu, kurs teturi augalinę ir jautulinę gyvybę.

Jei mes, matydami dejuojančio gyvulio timčiojimus, įsivaizduotumėm save to gyvulio vietoj, be abejo, mes jaustumėmės esą nelaimingi; bet gyvulys nėra nelaimingas: jis kenčia taip, kaip mes kentėjome kūdikystėje, neturėdami atsibudusios sąmonės. O ar mes tada jautėmės nelaimingi?

O gal kas tau pasakys: „Tada gyvuliai kankinti nėra jokios nuodėmės“! — Čia reikia atskirti: jei kankinama gyvulys be jokio reikalo, toks elgesys jau vien del to yra negeras, kad žmogus visuose savo elgesiuose turi vaduotis protingu pagrindu. O čia jis visai nesivaduoja sveiko proto nurodymais, nes toks elgesys su gyvuliais parodo žmogaus žiaurumą ir piktumą. Juk ir tas, kurs

be reikalo jaunus medelius laužo, gražius žiedus sutriuškina ir t. t. elgiasi piktai. Jis turi savy piktą linkimą be reikalo naikinti ir kankinti.

Bet padaryti gyvuliams skausmo del protingos priežasties, — tai nėra priešinga nei žmogaus nei Dievo išminčiai ir gerumui.

2) Dievas turėjo išmintingų pagrindų, del kurių Jis suteikė gyvuliams skausmo jautimą.

a) Žmogus ima sau maisto iš gyvių pasaulio; taip pat daug žemesniųjų gyvių yra skirti tarnauti maistu aukštesniesiems gyviams; — išmaitininimas aukštesniųjų gyvių yra svarbesnis dalykas negu tai, kad gyviai nejaustų skausmo.

b) Toliau, skausmo jautimas turi toli platesnės reikšmės; skausmas yra gyvuliams reikalinga priemonė jų išlaikymui. Jei katinas jokio skausmo nejaustų, tai kiek kartų tas nabagas būtų nudegęs uodegą besišildydamas prie ugniavietės. Jei gyvuliai visai nejaustų skausmo, tai daugybėje atsitikimų jie, nejausdami skausmo, turėtų žūti. Žinoma liūdna senovės pasaka, kada žmonės išprašė nuo dievų malonės nejausti skausmo: jie piovėsi ir mušėsi, ir deginosi ir kenkė savo gyvybei, taip kad visi pradėjo prašyti, kad dievai sugrąžintų jiems skausmo jautimą.

O jei skausmas turi tokį svarbų uždavinį,

kaip čia beprikaišioti Dievo išminčiai už tai, kad gyvuliai pagaliau žūva skausme, nė nesijausdami nelaimingais?

c) O dar tame glūdi pamokymas: žemesniosios būtybės turi tarnauti aukštesniosioms. Tas dėsnis, kurs viešpatauja visoj gamtoj, sako žmogui: žmogau, ir tu turi tarnauti visų Aukščiausiajai Būtybei — Dievui!

3) Sentimentališkas užjautimas gyvuliams būtų toli geriau sunaudotas, jei daugiau būtų užjaučiama kenčiantiems žmonėms negu gyvuliams. Čia pasirodo tiesiog žmonių iškrypimas ir sugyvulėjimas: jie gailisi kenčiančio gyvulio, o beširdišku būdu varo nuo savęs šalin beturtį elgetą ar našlaitį, kurs prašo skatiko savo skurdui pašalinti! Nejau gyvuliai reiktų daugiau branginti, negu nemirštančią žmogaus būtybę!?

Ar tikėjimas tik liaudžiai reikalingas?

Tenka girdėti tokių pasakymų: tikėjimas tėra reikalingas prastiems žmonėms, kurie neturi aukštesnio mokslo ir išsilavinimo; nes tikėjimas priverčiąs juos laikytis tvarkos. Bet išlavinti inteligentai nereikalingi esą jokio tikėjimo: jie ir be tikėjimo tvarkingai gyvena.

Atsakoma: 1). Tikėjimas arba yra tiesa arba

netiesa. Jei jis yra *tiesa,* tai jis ne vien prasčiokėliams, bet ir išlavintiems inteligentams yra tiesa; todel ir jie turi tikėjimo laikytis. Bet jei tikėjimas yra *netiesa* arba tik *tiesos dalis,* tai ar ne gėdą būtų apgaudinėti prasčiokus ir melu juos priversti laikytis tvarkos? Geras tikslas piktų priemonių nepateisina.

2). O kuriuos žmones laikysime turinčius aukštesnį išsilavinimą ir inteligenciją? Ar tuos, kurie baigė liaudies mokyklą ar progimnaziją? Kada inteligentų dukrelė pradės skaitytis išlavinta ir inteligentė: ar nuo keturiolikos jos amžiaus metų, ar nuo septintų, ar gal nuo septintos savaitės? Ar gal jau skaitysis išlavintas darbininkas, kurs teskaito bedievių ir socialistų laikraščius?

3). Tikėjimas yra visiems žmonėms reikalingas, vis tiek, ar jis bus prasčiokas ar išlavintas: tikėjimas yra tiesa, ir todel visi jį turi turėti. Taip pat ir doram gyvenimui tikėjimas visiems yra reikalingas. Be tikėjimo žmogus tvirksta vis tiek ar jis bus išlavintas ar ne. Didžiausios neretai suktybės ir tvirkimai darosi išlavintų žmonių tarpe, kada jie nebesilaiko tikėjimo. Jei kas Dievo nebijo, kaip jis žmonių bebijos?

Ar visi tikėjimai geri?

Laisvamanis: Kam apie tikėjimus ginčytis ir jais rūpintis? Juk man vis tiek, prie kokio tikėjimo aš priklausau.

Katalikas: Nejaugi taip? Nejaugi laikytis žydų, katalikų, stačiatikių, protestantų, turkų tikėjimo būtų vis tiek?—Juk Tamsta žinai, kad prieštaravimai negali būti visi drauge teisingi: juk niekas negali sakyti, kad, pav. žmogus yra gyvas ir sykiu negyvas, nes, jei jis yra gyvas, tai tuo pat laiku jis nėra negyvas. Jei tiesa yra, kad du ir du yra keturi, tai klaidinga yra, kad du ir du yra penki. Panašiai, jei tiesa yra, kad katalikų tikėjimas yra tikras, tai, aišku, nekatalikų tikėjimas turi būti netikras. Juk tikroji tiesa tėra viena.

Toliau, kai Tamsta sakai, kad visi tikėjimai yra geri, išeina, kad ir Dievui yra vis tiek pat, ar toks, ar toks tikėjimas, — ar tiesa, ar klaidos, — ar gera, ar bloga. Kadangi kat. tikėjimą apreiškė Dievas, kurs neklysta ir klaidinti negali, Tamsta, sakydamas, kad visi tikėjimai yra geri, neigi tą Dievo tiesakalbumą ir šventumą; bet tiesakalbumas ir šventumas yra esminės Dievo savybės — reiškia, jei jas neigi, tai paties Dievo buvimą neigi; kitaip sakant, Tamsta esi paprastas bedievis.

Tamstai, manau, ne vis tiek, ar Tamsta turi padirbtus litus, ar tikrus; taigi taip pat ne vis tiek, ar Tamsta turėsi tikrąjį tikėjimą, kurio Dievas nori, ar netikrąjį, kurio Dievas nenori. Garbindamas Dievą netikru tikėjimu, Tamsta garbini ne tikrąjį Dievą, bet kokį nors dievėklį, o tikrąjį Dievą paniekini.

Iš kur pareiga?

Iš vieno tik Dievo.

Pareiga yra dvasinis ryšys, kurs riša mūsų valią net prieš mūsų norą, pav., tu gali savo artimą skriausti, bet tau nevalia jo skriausti — tu esi surištas pareigos jo neskriausti! Pareiga suriša įstatymu žmogaus laisvą valią, kad žmogus tam tikrus veiksmus darytų, o kitų nedarytų.

Mano protas aiškiai man sako tris daiktus:

1. Ne viskas yra gera. Pasmaugti nekaltą kūdikį, spardyti kojomis savo motiną, sulaikyti darbininkams pelnytą algą — yra pikta.

2. Ne viskas yra pikta. Gerbti ir mylėti tėvus, būti teisingam, ginti savuosius nuo neteisėto priešų užpuolimo — yra gera.

3. Aš turiu pareigą gera mylėti, o pikto neapkęsti ir vengti.

Tą mūsų valios surišimą dorovės tvarka, dorovės įstatymu mes aiškiai pažįstame kaipo pa-

reigą: „Tu privalai daryti gera“, „tau nevalia daryti pikto“,—arba: „tu turi pareigą tai daryti“, „tu turi pareigą to nedaryti“!

Iš kur ta pareiga, kuri taip galingai žmogui įsako, jog žnogus pasiryžta verčiau mirti, negu pareigą sulaužyti?

Aišku, ta pareiga nėra iš manęs paties.

Ne aš pats sau užkroviau tą pareigą. Aš nesu pats sau įstatymo leidėjas. Aš juk ir negaliu save patį tokiu būdu surišti, nes, jei pats save suriščia, tai kiekvienoj valandoj galėčiau save nuo to surišimo atpalaidoti; o tuo tarpu aš nepajėgiu nuo pareigos savęs atpalaidoti: jei aš pareigą laužau, mano sąžinė tuoj protestuoja.

Iš kur tat pareiga? — Ne iš kitų žmonių, ne iš valstybės valdovų: jie patys taip yra surišti pareigos, kaip ir aš. Taip buvo supareigoti visi žmonės visų laikų. Aš negaliu pareiga nusikratyti: privalau daryti gera, o vengti pikto. — Jei ne aš pats, ne kiti žmonės mane surišo, tai kas mane surišo? — Ant mūsų turi būti kitas pareigos įstatymo Leidėjas, turi būti Dvasia, aukštesnė už visų žmonių dvasią ir už visus laikus; Ji tegalėjo supareigoti mūsų dvasią; tai yra Dievas. Taigi, pareiga kyla tiktai iš Dievo.

O dar bedieviai, socialistai ir laisvamaniai

sako, kad Dievo nesama!

Tiesa yra, kad ir kiti žmonės (tėvai, valstybės ir Bažnyčios valdžia) gali užkrauti man pareigas, bet tik del to, kad Dievas taip nori, ir tik tiek, kiek Dievas nori Taigi kiekvienas pareigos peržengimas yra tikras Dievo įžeidimas, kurį Dievas turi bausti, nes Jis yra teisingas.

Vis tiek reikės atsakyti.

Žmogus, pašlijęs nuo sveiko proto reikalavimų, stengias nusikratyti tikėjimo į Dievą. Jis mano, kad paneigus Dievo buvimą nebreikės jam atsakyti Dievui už savo blogus darbus. Bet veltui. Tuo keliu nenusikratoma atsakomybės.

Nevalia žmogui to nežinoti, kas būtinai reikalinga žinoti. Kad yra Dievas, to žmogus negali nežinoti. Tiems, kurie neigia Dievo buvimą, dera Apaštalo žodžiai: „Kas žinoma apie Dievą, juk yra juose apreikšta, nes *Dievas jiems apreiškė*. Nes kas Jame neregima, Jo amžinoji galybė ir Dievystė, tai nuo pat pasaulio įkurimo galima matyti proto šviesa iš padarytųjų dalykų; *taip kad jie neišteisinami*“ (Rom. I, 19 s.).

Psalmistas sako: „Paikasis sako savo širdyje: „Nera Dievo“ (Ps. 13, I).

O Išminties knygos rašo: „Tušti visi žmo-

nės, kuriuose nėra žinojimo Dievo, ir kurie iš matomųjų gėrybių negalėjo suprasti To, kurs yra, nei įsižiūrėdami į darbus nepažino, kas jų darytojas“ (Išm. 13, l). „Nes jei tiek įstengė žinoti, kad galėjo vertinti pasaulį, kaip gi dar lengviau neatrado jo Viešpaties?“ (Išm. 13, 9).

Kiekvienas padarinys turi turėti savo užtenkamą priežastį. Kiekvienas daiktas, kurį matome, kiekvienas medis, gyvulys, akmuo, kalnas, kiekviena žvaigždė, kiekviena lauko gėlė mums parodo, kad ne ji pati save padarė, bet kokia nors kita priežastis. Ieškodami kiekvieno daikto pačios galutinės priežasties, mes surasime Dievą, visų pasaulio daiktų Priežastį ir Kurėją. Kiekvienas meno kurinys sako tau, kad jį padarė kurėjas. Tavo ranka yra nuostabus meno kurinys. Kas ją padarė? Nei tėvas nei motina, nei daktaras nei mokytojas negali padaryti gyvos rankos. Tavo rankos, tavo akies, tavo kūno tavo sielos, viso regimo pasaulio aukščiausias Kurėjas tegali būti Dievas, be galo tobula Dvasia, dangaus ir žemės Viešpats. Kaip būtų galima Jo buvimo nepažinti?

Gali atsitikti, kad koks nors žmogus blogai auklėjamas, per *kurį trumpą laiką* neturi Dievo pažinimo; tai gali įvykti be sunkios kaltės iš jo pusės. Bet toks nežinojimas Dievo *negali trukti*

ilgesnį laiką. Šv. Augustinas sako: „Niekas neneigia Dievo, nebent tas, kuriam būtų patogiau gyventi, jei Dievo nebūtų“.

Pagal šv. Povilą netikį bedieviai nėra pateisinami.

Taip iš tikrųjų ir yra. Dievo buvimo neigimas yra *viena didžiausių nuodėmių:* neigiama ir niekinama pats žmogaus Tvėrėjas ir Viešpats, kurį žmogus visa širdimi turi mylėti.

Blogiausi ir pikčiausi žmonės nėra tie vargšai stabmeldžiai tolimuose pagonų kraštuose. Mat, jie neretai dar turi neaiškų nujautimą, kad yra aukščiausioji Būtybė; jie Ją garbina, — kaip, pavyzdžiui, indų tautos tiki į „Didžiąją Dvasią“; senovės graikai, romėnai ir kitos tautos turėjo savo dievus. Toli blogesni yra tie, kurie kultūringoj Europoj pavirtę naujos rūšies stabmeldžiais, neigia tikrąjį Dievą.

Be tikėjimo į Dievą niekas nepasieks amžinosios laimės. Niekas taip pat nepražus be savo kaltės. Jei pikti žmonės neigia Dievo buvimą, tuo jie užsitraukia sunkią atsakomybę už savo netikėjimą. Jie žus, jei to savo neigimo neatitaisys.

Ne mokslas, bet melas teneigia Dievą.

Kaimietis Brunzgys mėgdavo skaityti bedievių laikraščius. Jis manė, kad iš ten jis pasisems

sau „mokslo". Na, ir pasisėmė. Rado jis laikrašty, kad Dievo nereikią ir kad mokslas parodąs, kad Dievo nesama. Nekartą jį jau buvo sugėdinęs račius Lingys, su kuriuo jis mėgindavo ginčytis. Dabar, suėmęs „mokslo laikraščių" pluoštą, jis nueina pas račių Lingį, manydamas, kad dabar jau jį „atvers".

Ateina Brunzgys pas račių ir pasakęs jam „labas", patenkintas savimi, atsisėda. O račius tašo savo ratus toliau. Brunzgys ir pradeda: „Na, žinai, tamstelė... Ot, ką gali mokslas: jis yra tiesiog visagalis! Seniau kunigėliai sakydavo, kad Dievas yra visagalis, — o dabar pasirodo, kad mokslas yra visagalis". — „Stebuklai"—praunzgė račius.— „Ot, neskaitai laikraščių, kuriuos aš skaitau,—tu sakai, kad jie bedieviški... bet kiek šviesos, kad žinotum"... — „Džiaukis, lyg geležėlę radęs", vėl praunzgė tašydamas račius. „Tik paklausyk paskaitysiu", kalbėjo Brunzgys, pasiėmęs laikraštį, (skaito:) „Tik tamsūs žmonės tetiki į Dievą. Kada mokslas prasiskverbia į žmones, tikėjimas tuoj nyksta, o jo vietą užima mokslas. Mokslas išsklaido tamsybes ir parodo, kad Dievo nebreikia. Seniau buvo manoma, kad Dievas atsiunčia lietų, arba prašalina perkūnus ir audras. Šiandien mokslas aiškiai mums parodo, kad tai ne Dievas daro: mes

moksliškai žinome, kaip lietus ir žaibai pasidaro. Apsieinama be Dievo... na, ar ne tiesa?"

O račius vis tašė. Jo ramumas piktino Brunzgį; jis, įsikarščiavęs, pradėjo rėkti: „Tamsuoliai, bemoksliai, akli... tie dar tiki į Dievą! O mums užtenka mokslo"... Pagaliau ir račius, padėjo kirvį, apžiūrėjo savo dirbamus ratus ir tarė: „Tegu tas tavo visagalis mokslas padaro, kad šit šie ratai patys pasidarytų, taip kad man nereikėtų tašyti, — tada aš tikėsiu tavo mokslu!" — „O kad tu surūgtum!" keikėsi Brunzgys: „be abejo, mokslas nepadarys, kad ratai atsirastų savaime, — bet juk kas kita gamta"... — „Et, pliauški kaip mažas vaikas, — pasaulis padaryti tai ne ratai padaryti. Pasaulis — tokia didelė mašina, o tokia tvarka. Jei mokslas nesugeba pasiekti, kad paprasti ratai savaime patys pasidarytų, tai kaip mokslas gali parodyti, kad pasaulis savaime be Dievo pasidaręs?! Mokslas, kurs skelbia, kad Dievo nereikia, yra ne mokslas, bet melas, vaiko pliauškimas!" — Brunzgys supyko ir išėjo, o račius tašė toliau savo ratus.

* * *

Bet kaip čia, ištikrųjų, su tuo mokslu yra? Juk bedievukai taip mėgsta rėkauti, kad mokslas

viską pasako, ir kad nė Dievo nebereikią! Pažiūrėkime.

Bedievių sakoma: „Kada mokslas prasiskverbia į žmones, tikėjimas tuoj nyksta, o jo vietą užima mokslas“. Ar taip? Tada klausiu, ar toks žmogus, kuris tai tikrina, turi bent lašelį mokslo, kurį turėjo didi praeities ir dabarties mokslininkai? Gal jis tik pauostė mokslo mokykloj, arba skaitydamas kurį šlykštų romaną, ar blogą laikraštį... Prieš tikruosius mokslininkus šiandien mes lenkiame galvą, nes ir šiandien jų mokslu naudojamės. Bet jie tikėjo į Dievą, nors juos puošia mokslo nuopelnai. Tik paminėkime.

Astronomai: Kopernikas, Kepleris, Ticho de Brahe, Niutonas, Heršelis, Arago, Leverrier, Maedleris, Lamontas, De Viko, Sekki, Braunas, Heis ir daugybė kitų — jie tikėjo į Dievą.

Fizikoj ir chemijoj garbingi: Huighens, Biot, Euler, Amperas, Koši, Davy, Liebigas-Faraday, Klauzijus, Maksvelis, Tomsonas, Viulner, Perntner, Roentgenas ir kiti –jiė visi tikėjo.

Geologijoj ir paleontologijoj garbingi: Lyell, Quatrefages, J. Barrande, Oswald, Heer, Pfaff, Oskar Fraas, Lapparent, Waagen, Mivart ir kiti — jie visi tikėjo.

Fiziologijoj, zoologijoj ir antro-

pologijoj garbingi: Linné, Haller, Cuvier, K. E. Baer, V. Agassiz, Jonas Müller, Kl. Bernard, Eduardas von Beneden, Carnoy, Hubertas Ludwig, Pantel, B. Schwann, Ranke, Hirtl, Ganglbaur ir kiti — jie visi tikėjo.

Kas mūsų bedievių drįstų ir lygintis su šiais mokslo didvyriais?!

Netikinčiųjų mokslas yra toks, kad jie mano jau išaiškinę žaibus del to, kad gali nurodyti elektros jėgą, kuri sudaro žaibus; jie mano jau išaiškinę dangaus kūnų judėjimus, delto, kad gali nurodyti Keplerio dėsnius; jie mano supranta visą pasaulį, delto kad jie gali nurodyti chemijos ir fizikos jėgas ir materijos plėtojimos dėsnius. Bet mes ieškome toliau, būtent ieškome priežasčių priežasties, iš kur materija? iš kur jėga? iš kur materija turi tokias savybes, kurių ji iš savęs turėti negali? iš kur gyvybė? iš kur pasaulio planingi dėsniai ir tvarka? Į tokius klausimus bedieviai neturi jokio atsakymo, nors protas atsakymo reikalauja. Mokslų mokslas ir griežta sveiko proto logika būtinai veda prie Dievo.

Buvo netikinčių mokslininkų, pav. Haekelis (jį seka kai kurie mūsų laisvamaniai), kurie tiesiog klastavo mokslą ir faktus, kad tik nereikėtų Dievo pripažinti. Toks mokslas nebėra objektyvus mok-

slas, bet liguistos vaizduotės padaras. Protingam žmogui gėda yra tokiu mokslu sekti.

Gali atsitikti, kad netikįs mokslininkas savo srity yra gerai išsimokslinęs; bet kumet siekiama giliau, kumet ieškoma priežasčių priežasties, jis elgias kaip neprotingas vaikas: jis nebepriima griežčiausių išvadų. — Mokslo tikslas yra tiesa. Protas turi priimti kiekvieną tiesą, kuri yra tikra,— jei žmogus kitaip elgiasi, jis nusikalsta savo protingai prigimčiai. Kadangi regimasis pasaulis ir priežastingumo dėsnis, kuriuo sveikas protas turi vaduotis, būtinai veda prie Dievo,—tai ir tą tiesą, kad Dievas yra, visi turi pripažinti.

Todel, jei kuris mūsų bedieviškų laikraščių ar bedievių skelbia, kad mokslas tikrinąs, jog Dievo nėra, tai ten pas jį ne kažin kiek ir tikrojo mokslo esama. Tiktai gaila tų žmonelių, kurie pamėgdžioja senąsias bedievių pasakas, nė nesuprasdami, ką jie daro.

Ar katalikystė mums svetima?

Laisvamanis: Katalikų religija iš Romos atėjo. Taigi ji yra mums lietuviams svetima. O kam mums svetimas tikėjimas priimti? Ar neverčiau laikytis savojo senovės lietuvių tikėjimo arba ir visai jokio nesilaikyti?

Atsakymas: Vis tiek iš kur katalikų tikėjimas į Lietuvą atėjo. Svarbu tik tai, ar katalikų tikėjimas yra tiesa. Jei jis yra tiesa, jis negali būti mums svetimas. Tiesa turi būti visų priimta, visų sava. Kas tiesos nepriima, tas atsižada savo proto, tas įžeidžia Dievą, kurs tikybinę tiesą apreiškė.

Sveikas manai, kad senovės lietuvių tikėjimas yra savas, ir todel nori jo laikytis, vis tiek, ar jis yra tiesa, ar ne? Nejaugi Tamsta imsies garbinti perkūnus, žalčius, laumes? Nejaugi juos laikysi savo dievais! Oi, kokia laisvamanių pažanga! Kaip jie prietarų vengia! Tačiau mes, katalikai, žinome kad perkūnai, žalčiai, laumės nėra dievai, ir su tokiais stabmeldystės prietarais mes kovojam. Grįžti prie tų prietarų mes nemanom, nes mums brangi yra tiesa. O kas prie jų grįžtų, tas pasidarytų juokingas prieš žmones, nedorėlis prieš Dievą ir skelbtų savo proto ir sąžinės subankrutavimą.

O jei Tamsta patari visai jokio tikėjimo nesilaikyti, tai žinok, kad Tamsta nori, kad žmogus nebebūtų žmogumi. Šuo, katinas, kiti keturkojai jokio tikėjimo nesilaiko. Jie nė sąžinės neturi. Gi žmogus protingas ir mylįs tiesą pripažįsta Dievą, pasaulio Kūrėją, ir Jį garbina būdu, kokio Jis pats reikalauja.

Seni prietarai.

Laisvamanis: Katalikų religija yra pasenę prietarai. Aš esu žmogus susipratęs — prietarų nebmėgstu — todel šalin katalikų religiją!

Atsakymas: Tikrieji prietarai yra ten, kur paprastiems daiktams pripažįstama kokia nors nepaprasta jėga, kurios tie daiktai neturi nei iš savo prigimties, nei iš Dievo surėdymo. Jei, pav., aš manyčiau, kad, pamatęs zuikį, numirsiu, būtų prietaras, nes zuikio pamatymas neturi jokios jėgos man gyvybę atimti ar mirtį pagaminti. — Tiesa, šv. Mišioms, šv. sakramentams ir dalim kitiems šventiems daiktams pripažįstama nepaprasta jėga, bet tai yra del to, kad patsai Dievas taip surėdė. O kitiems naturaliems daiktams geri katalikai tepripažįsta tik tokią jėgą, kokią jie iš savo prigimties turi. Taigi, sakyti, kad katalikų religija yra pasenę prietarai, tegali tik tas, kuriam nemaloni yra tikroji tiesa, arba kurs apie katalikų religiją tiek težino, kiek aklas apie spalvas, kurias neigia: tokie yra tiek „susipratę“, jog jiems tiesos nebreikia. Juk ir ištvirkėliai kai kada vadinami „susipratusiais“, nes, anot jų, dora jiems nebreikalinga esanti.

Tačiau, deja, pasitaiko, kad tamsūs katalikai

pasiduoda burtams ir prietarams: jie meta kortas arba eina pas čigones, kad jiems ateitį atspėtų, arba net ligas gydo užkalbėjimais. Su tokiais burtais bei prietarais Bažnyčia visumet kovojo ir kovos. Nes tokie dalykai yra mirštama nuodėmė, kuri sunkiai įžeidžia Dievą.

Laisvamaniai, jei jau jie yra „susipratę“ tikra prasme, turėtų padėti kovoti su tokiais prietarais bei burtais. Tačiau dedas priešingai. Jie patys, paniekinę tikrąjį tikėjimą ir tikrąją tiesą, ne kartą pasiduoda prietarams ir burtams. Jie bijo trylikės, bijo kryžių sutikti, tiki į sapnus, tiki į staliukus, dvasias, regėjimus, tiki į raganų būrimus. Juk ir pas čigones eina ne geriausi katalikai, bet tie, kuriems tikėjimas mažai arba visai nerūpi. — Oi, lašelis sveiko proto daugiau praverstų, negu toks „susipratimas“!

Keistas protavimas.

Turtuoliai skriaudžia ir lupa žmones — taigi katalikų tikėjimas yra netikęs!

— O je, broliuk, koks tavo protavimas netikęs! Katalikų tikėjimo visi privalo laikytis: turtuoliai ir beturčiai. Ar manai, kad turtuoliui valia skriausti, o tik beturčiui nevalia? — Klysti. Jei turtuolis daro skriaudų, žinok, jis nėra geras kata-

likas: jam nevalia skriaudų daryti, kaip ir prasčiokui beturčiui. Kad katalikų tikėjimas leistų turtuoliams daryti skriaudas, be abejo, toks tikėjimas būtų netikęs, — bet jis neleidžia. Ar atsimeni, kur pateko kietaširdis turtuolis, o kur vargšas Lozorius, kaip pasakoja patsai Kristus Evangelijoj?

Pasitaiko vagių, plėšikų, paleistuvių, — ir tai tiek turtuolių, tiek ir beturčių tarpe. Ar manai, kad juos Dievas priims į dangų, nors jie skriaudų neatlygintų ir atgailos nedarytų? Ne, dar yra teisingasis Dievas!

Taigi, kai matai, kad žmonės piktai elgias, tegali šit ką pasakyti: žmonės savo pikta laisva valia sunaudoja Dievo dovanas piktam, bet už tai juos laukia Dievo bausmė.

Katalikų tikėjimas atgyvenęs?

Laisvamanis: Katalikų tikėjimas nedaro jokios pažangos: užsidaręs senovės formalizme, nepajėgia juo nusikratyti. Nors pasaulis jau senai visur pažangos padarė, katalikų Bažnyčia dar vis tebegieda savo pasenėjusią giesmę. Ji yra atsilikusi nuo mūsų laikų, todel ji mums yra netikusi.

Atsakymas: O kokios pažangos Tamsta nori? Ar tokios, kuri atmestų senąsias tikras tiesas? Du ir du yra keturi, — ar Tamsta nori to-

kios pažangos, kad dabar „du ir du“ jau būtų penki? Sveikinu su tokia pažanga! — Bet delko Tamsta pats ne visur pažangos tedarai? — delko plasnodamas rankomis nepradedi lakioti ore, bet vis dar tebevaikščioji žeme, kaip ir kiti miruoliai katalikai, kuriuos laikai žmonėmis be pažangos?

Iš tų klausimų aiškėja štai kas:

1) Yra tokių tiesų, kurios nesikeičia ir objektyviai nė negali keistis. Tokios tiesos yra visų pirma svarbiausieji mūsų mąstymo ir galvojimo pagrindai, kuriuos filosofai vadina analitiniais sprendimais. Toliau, yra gamtos dėsniai, kurie nesikeičia: kaip prieš tūkstančius metų ugnis degino, taip ir šiandien degina. Jei kas nori pažangos panašiose tiesose, tas tų tiesų atsižada. Tokiose tiesose pažangos temoka daryti mūsų bedieviai: seniau jiems buvo Dievas, o dabar, anot jų, nebėra! Na, ir pažanga!

2) Remdamies tokiomis tikromis tiesomis, mes pažįstame Dievo buvimą, pažįstame faktą, kad Dievas davė žmonėms krikščioniškąjį apreiškimą. Dievas negali meluoti, jis negali dalykų nežinoti, jis negali mus klaidinti: todel ką jis pasakė, tai yra tikriausia tiesa. Tokia dieviškoji tiesa nė keistis negali, kaip negali keistis tiesa: du ir du yra keturi. Reikalauti tose tiesose pažangos,

reiškia, tų tiesų atsižadėti ir pasakyti, kad Dievas melavo. O tai yra piktžodžiavimas.

Kat. Bažnyčioj yra dvejopas elementas arba dvejopa pusė; — viena dieviškoji; ji apima visa tai, ką dieviškašis Jos Įsteigėjas Kristus Bažnyčiai paliko: tai yra iždinė apreikštųjų tiesų ir malonių, kurias Kristus nupelnęs Bažnyčiai pavedė, — Kristaus įsteigtosios malonių priemonės, Kristaus nustatytoji Bažnyčios santvarka, Bažnyčios neklaidingumas ir pastovumas. Kristus griežtai reikalavo, kad tuos Jo paliktuosius dalykus Bažnyčia saugotų: „Eikite ir mokykite visas tautas... mokydami juos laikyti visa, ką tik esu jums įsakęs“ (Mat. 28, 19). Bažnyčia turi skelbti, ne savo mokslą, bet mokslą, kurį jai Kristus yra įsakęs. Jei ji to Kristaus mokslo neskelbtų, ji atsižadėtų Kristaus, kaip Jo atsižadėjo „pažangieji“ bedieviai. Bet Bažnyčia to nedaro ir nedarys, nes ji yra neklystanti. Kadangi Dievas nesikeičia, tai nė Jo apreikštosios tiesos nesikeičia. Kas čia nori pažangos, tas atsižada tiesos. Tačiau pažanga jau nebėra pažanga, jei ji atsižada tiesos.

3) Bet yra kat. Bažnyčioj ir žmogiškoji pusė, arba žmogiškasis elementas: tai yra žmonės, kurie priklauso prie Bažnyčios. Tie žmonės gali daryti pažangos ir tikrumoj daro. Toji pažanga vyksta

panašiai, kaip ir gamtos dėsnių srity. Nors gamtos dėsniai nesikeičia, tačiau mes kas kartas geriau juos pažįstame ir gyveniman pritaikome. Taip yra ir su tikėjimo tiesomis: mes jas kas kartas geriau, giliau pažįstame, pamatome jų susijimą su naturalėmis ir antprigimtomis tiesomis, suprantame jų svarbą praktiškam gyvenimui, iš jų, vadovaujant Bažnyčios neklystamam autoritetui, darome išvadas ir taikome jas gyvenime. Kristus tokią pažangą pramatė ir nupranašavo augančio augalo vaizdu, — pasėta dirvoj sėkla dygsta ir auga, pradžioj želmuo, paskui varpa, paskui pilnas grūdas; nupranašavo garstyčių grūdo vaizdu — jis išauga į didoką augalą, taip kad jo ūksmėje gali gyventi dangaus paukščiai (Mork. 4, 26—34); nupranašavo raugo vaizdu—palengvėl, vidujine savo pajėga, raugas apima visą įmaišymą, (Mat. 13, 33).

4) Katalikų tikėjimo tiesos nėra pasenusios, — tikroji tiesa niekumet nesensta; krikščionybė taip tinka mūsų laikams, tarytum, kaip tik jiems ji tebūtų ir skirta. — Iš tikro, koks begali būti didesnis aktualumas, kaip žmogaus priklausomybė nuo Dievo? Juk šiandien žmogus taip pat pareina nuo Dievo, kaip ir vakar ir prieš šimtus metų. Ir savo santykius su Dievu žmogus dabar taip

pat turi tvarkyti kaip ir seniau. Pagaliau juk ir šiandien žmogus skęsta nuodėmėse, kenčia ir miršta. Tie dalykai nė kiek nėra pasenę, bet jie dedasi dabar. O kuo užsiima kat. religija? Ar ji neliečia tų dalykų, kurie tiesog dabar žmogui yra opiausi? Ji tvarko žmogaus santykius su Dievu, ji kovoja su nuodėme ir gydo jos padarytas žaizdas, ji malšina ir pašventina žmogaus kentėjimą, ji veda žmogų dorovės ir tobulumo keliu, ji rengia žmones laimingai mirčiai ir amžinajam gyvenimui. Kas drįs sakyti, kad Katalikybė nebetinka mūsų laikams!

O dar juk visas šeimynos, visuomenės ir valstybės gyvenimas, teisė, dorovės dėsniai, pagarba teisėtos valdžios — ar tai nėra aktualūs, šiandien mums reikalingi dalykai? Bet visa tai remiasi kat. religijos pagrindais. Kame religija atmetama, ten ir tie dalykai svyruoja ir griūva.

5) Bet, sakysi, kat. religija nebepajėgia daryti įtakos mūsų laikams! — O kas taip sako? Taip sako tie, kurie del savo nežinojimo ar piktos valios nebenori pasiduoti kat. religijos įtakai. Bažnyčia varu jų versti nesiima: ji neturi policijos nei kalėjimų, — ji daro įtakos laisvai žmonių valiai morališku būdu. Kurie jos neklauso, tiems ji Kristaus vardu pareiškia, kokios atsakomybės

jie turi laukti amžinajame gyvenyme. — Bet už tat kat. religija ir šiandien daro didžiausios įtakos geros valios žmonėms: milijonai žmonių su džiaugsmu ir nusižeminimu klauso jos įsakymų, vykdo juos, kovoja su piktu ir kyla dorovėje. Šito fakto tie atšalėliai, kurie prikaišioja kat. religijai atgyvenimą, neturi pamiršti: kat. religija ir Bažnyčia po šiai dienai daro dideliausios įtakos ir vadovauja šimtams milijonų žmonių ir veda juos prie laimingo amžinojo likimo.

Katalikystė — nekulturinga?

Laisvamanis: Katalikai yra atsilikę kultūroj. Aš noriu būti kulturingas žmogus. Taigi katalikystė ne man.

Atsakymas: Broliuk, pirma pasakyk, ką tu supranti žodžiu „kultūra", — tada jau kalbėsime, ar katalikai yra atsilikę kultūroj.

Neretai, ypač mūsų jaunieji bedievukai, tą žodį „kultūra" nuolat turi ant liežuvio. Bet paklausk jų, ką ta jų kultūra reiškia, — nežino. O katalikams prikaišioti moka.

Yra žmonių, kuriems „kultūra" tiek pat reiškia kiek bedievystė, — be abejo, tokią „kultūrą" su pasibiaurėjimu atmeta kiekvienas katalikas, — nes čia nėra kultūra, tik atsižadėjimas proto, ne-

dorybė ir išsigimimas.

Yra žmonių, kuriems „kultūra" tiek reiškia kiek laisvė daryti pikta ir mindžioti tiesą, — tai yra paleistuvių, vagių, žmogžudžių ir kitų prasikaltėlių „kultūra". Tokios „kultūros" katalikai jiems nepavydi. Kultūra, kuri skelbia prabangą ir tvirkimą, nėra kultūra.

Yra žmonių, kuriems „kultūra" tiek reiškia kiek galėjimas tyčiotis iš katalikų Bažnyčios, mindžioti jos teises, mindžioti katalikų sąžinės laisvę, tyčiotis iš paties Kristaus... Katalikams yra šlykšti tokia „kultūra", — šlykšti ji yra ir kiekvienam žmogui, kurs dar yra žmogus.

Kai kuriems rodos, kad „kultūra" yra tik technikos pažanga, turtų apstumas ir žmogaus proto pralobinimas gamtos mokslais, ypač mašinos pasaulis. Tokia „kultūros" prasmė yra vienpusė ir siaura, — ji neatsižiūri į svarbiausią žmogaus dalį, į žmogaus dorovę ir dvasią. Tačiau ir taip suprantamoj kultūroj katalikai nė kiek nėra atsilikę. Jie patys dalyvauja materialios kulturos kėlime ne blogiau už „pažangiuosius" ir naudojasi jos vaisiais. Mašina ir technikinė pažanga yra bendras žmonijos turtas, ir kiekvienas juo naudojas, kiek jam aplinkybės leidžia, vis tiek ar jis yra katalikas, ar koks „kulturingas" laisvamanis.

O jei „kultūra“ reiškia kūrybą meno sityj? — Jau nė čia, broliuk, katalikams neprikiši atsilikimo. Geriausi pasaulio poetai, muzikai, tapytojai, skulptoriai, architektai — buvo katalikai, arba bent giliai tikį žmonės. Visa laisvamanių poezija, ypač pas mus Lietuvoj, tėra „mergos, lojimas ant Dievulio ir tikėjimo, ir kartais nekalti gamtos ir žmogaus sielos reiškiniai“. Be galo daug poezijos, jei kas šlykščiai palos ant Dievulio, arba aprašinės flirtus ir meilužiavimą su mergomis! (Eta piesnia bez konca — načinaj snačala!) Ir dar drįsta girtis savo kultūra! Tuo pat keliu, kaip poezija, eina laisvamanių tapyba ir kitos meno sritys. Tokios „kultūros“ katalikai „pažangiesiems“ nepavydi, tik apgailistauja. Jie žino, kad kilniausia genijų kūryba trykšta iš jų sielų santykių su amžinuoju Grožiu, kurs yra kiekvieno grožio ir idealo priežastis

Tikroji kultūra myli tiesą, dorovę, grožį. Kas gali prikišti katalikams, kad jie to viso nemylį? Milijonai kankinių guldė savo galvas už tiesą ir dorovę! O „kulturingieji“ laisvamaniai nė tiesos nemyli, — kitaip jie nė laisvamaniai nebūtų. Tad kame čia jų kultūra?! Ir kam tie priekaištai, kad katalikai esą atsilikę?

Kulturingas žmogus moka valdyti savo

žemuosius linkimus, savo aistras, savo tamsiuosius jausmus. Ar katalikai to nesiekia? ar Kristus to nemokino?

Tikroji kultūra daro žmogų kilnų, stengiasi harmoningai išplėtoti visas teisėtas žmogaus ir visuomenės pajėgas remiantis sveikais, tikrais, teisingais pagrindais. Katalikų Bažnyčia tokiai kultūrai yra ištikima saugotoja ir rūpestinga motina.

Ne, broliuk, ne katalikai yra kultūroj atsilikę.

Ar stebuklų gali būti?

Traukinyj sėdi jaunuolis; iš viso matyt, kad jis moksleivis, arba bent ėjęs mokslus. Į tą pat vagoną įlipa pagyvenęs vyras, kurs savo apsirėdymu atrodė lyg kaimietis. Jis, kukliai paklausęs, ar vieta neužimta, atsisėdo priešais jaunuolį. Jaunuolis pasidomėjo, kur anas vyras važiuoja. — Į Šilavą — atsakė susimąstęs vyras. — Tur būt, kokiu interesu? — teiravos toliau jaunuolis.

— Et, koks čia interesas — pasakojo tariamas kaimietis — buvo susirgęs mano vaikas, žadėjau šv. Mišias prie švenč. Panelės ir aplankyti Šilavą, jei vaikas pasveiks; vaikas pasveiko, todel ir važiuoju atlikti savo įžado.

— Tai Tamsta dar tiki į stebuklus? —

pašiepiančia veido išraiška klausė jaunuolis.

— Ta, tikrų stebuklų aš dar nepatyriau; bet kodel į stebuklus netikėti, aš nematau — atsakė susimąstęs kaimietis.

— Dalykas tame — kalbėjo mokytas jaunuolis — kad stebuklai nėra galimi. Tamsta prisipažįsti, kad stebuklų pats nepatyrei; o ką kiti pasakoja, tai tėra tik tuščias senų bobų ir kunigų prasimanymas.

— Tai ponulis sako, kad stebuklų negali būti? — kalbėjo nustebęs kaimietis.

— Taip — tikrino jaunuolis — nes stebuklai griautų pasaulį. Jokia jėga negali padaryti, kad gamtos įstatai neveiktų, kai veikti turi, pav., kad ugnis nedegintų.

— Keista — kalbėjo susimąstęs kaimietis— bet juk yra Dievas. Tas Dievas yra visagalis. Jis sutvėrė pasaulį. Jei Dievas pasaulį sutvėrė, tai kodel Dievas negalėtų stebuklo padaryti? Juk stebuklas padaryti yra toli mažesnis daiktas, negu pasaulis sutverti. Taigi, jei Tamsta norėtum rimtai tikrinti, jog stebuklai nėra galimi, tai Tamsta turėtum įrodyti, kad nėra Dievo, kurs stebuklus galėtų padaryti. O to sveikas, manau, neįrodysi.

Jaunuolis prikando lūpą, išgirdęs tokį

netikėtą atsakymą; matyt, anas tariamas kaimietis turėjo daugiau sveiko proto, negu jis, jaunas „mokslininkas“. Tačiau jaunuolis, susierzinęs, dar mėgino išsisukti:

— Aš nesakau — kalbėjo jis — kad, jei nėra Dievo, stebuklų negali būti; aš tik tesakau, kad stebuklų tikrumoj nėra. Visi stebuklai, kuriuos katalikai laiko stebuklais, tikrumoj nėra stebuklai, nes jie galima išaiškinti ir be Dievo, būtent, gamtos jėgomis.

— Na, jau čia sveikas klysti — atsakė tariamasis kaimietis — kaip sveikas gamtos jėgomis išaiškinsi, kad numiręs ir pūvąs žmogaus kūnas atgytų ir atsikeltų iš numirusių. Aš negirdėjau, kad mokslininkai būtų negyvą pūvantį kūną prikėlę iš numirusių visai sveiką.

— Nė aš to negirdėjau — kalbėjo jaunuolis — bet tokių įvykių ir nebuvo. Joks numirėlis iš numirusių neatsikėlė, nebent iš taip vadinamo letargo.

— Ir čia sveikas klysti — pradėjo jį spirti tariamasis kaimietis — iš numirusių atsikėlė Kristus pats savo dieviškąja galybe; Kristus prikėlė Lozorių ir kitus. Mat, jei yra Dievas, kurs gali daryti stebuklus, niekas juk negali Dievui uždrausti, kai Dievo gailestingumas nori, prikelti ką

nors iš numirusių. Tikrumoj taip ir įvyko Kristaus dieviškajai pasiuntinybei įrodyti.

— Et, ką čia daug kalbėti — nerimo jaunuolis — kiek stebuklų bobos pripasakoja, nejaugi Tamsta jais tiki?

— Aš ir neturiu reikalo jais tikėti -- tęsė kaimietis — žinau, kad tame dalyke daug buvo apgaulių, daug prasimanymų, daug tariamų stebuklų galima išaiškinti gamtos jėgomis, arba kartais net velnio įsikišimu: juk mūsų burtininkai, jei nemano apgaudinėją žmones, mano darą stebuklus. Visa tai rodo, kad reikia didelio atsargumo, kol pripažinsime, ar koks nepaprastas įvykis yra stebuklas, ar ne. Bet, kad tikri stebuklai nebūtų galimi, arba kad jų visai nėra, sveikas to niekumet neįrodysi; ir priešingai, yra visagalis Dievas, ir yra tikrai stebuklingų faktų,—štai kas yra tiesa.

— Tai ir Tamstos vaiko pasveikimas yra stebuklas — klausė piktai jaunuolis. — Aš to juk nesakau — teisinos kaimietis: mano vaikas sirgo; gydytojas pasakė, kad jis jo nepagydysiąs; tada aš kreipiaus į geresnį Gydytoją, į patį Dievą: Jo gailestingumas, jei norėjo, galėjo mano maldą išklausyti ir, manau, išklausė, nes juk, manau, Dievui yra lengviau, negu gydytojui, pakreipti gamtos jėgos, kad vaikas pasveiktų. Čia nereikia tikro

stebuklo; čia užtenka Dievo gailestingumo malonės.

— Tad jums nė gydytojo nebreikia — atkirto jaunuolis: gerai jums, galėsite sau gydytis pas savo Dievą.

— Oi, jau čia reiškiasi sveiko piktumas — pažiūrėjęs į jaunuolį, atsakė tariamas kaimietis — Dievas stebuklų nedaro, pakol žmogus turi gamtos jėgų, kurias gali sunaudoti; kai gamtos jėgos nebegelbsti, žmogus gali prašyti iš Dievo pagalbos. Jei Dievas panorės, ir jei mes, žmonės būsime verti, Dievas gali suteikti savo nepaprastos pagalbos, o jei nori, net stebuklą gali padaryti. Tik stebuklo žmonės neturi lengvai laukti, nes stebuklas yra visai nepaprastas Dievo veikimas kurs kartkartėmis pasireiškia ten, kur reikalauja Dievo garbė ir žmonių sielų išganymas. Bet tas mūsų pasikalbėjimas, matau, Tamstą erzina; todel verčiau kalbėkime apie ką kita.

Taip tariamasis kaimietis, matyt, rimtas katalikas, mokėjo ginti savo įsitikinimus nuo nelemtų „mokslininko“ užpuolimų.

Sako, kad ne Apaštalai parašė Evangelijas.

Kai kurie bedieviai savo laisvamanišku būdu tikrina, kad Evangelijas ne Apaštalai parašę, bet

toli vėliau po Apaštalų mirties patys krikščionys jas sustatę, ir klastingai paskelbę, būk jas Apaštalai parašę. Iš tokio savo tikrinimo daro išvadą: kas Evangelijose parašyta, nesą tikri istoriški faktai ir tiesos, bet krikščionių prasimanymas.

Tačiau tie bedieviai arba nežino istorijos, arba tyčiomis meluoja. Keista, — jie neabejoja Cicerono, Cezario, Tukidido, Platono, Plutarcho ir kitų senovės mokytų žmonių raštais. Joks išlavintas žmogus nelaiko tų senovės raštų prasimanytais. O juk Evangelijos yra toli labiau tikresnės, negu kiti senovės raštai.

Kaž koks keistuolis buvo paskelbęs mintį, kad senovės rašytojų raštai esą netikri, nes juos prasimanę viduramžių vienuoliai. Tačiau išlavinti žmonės už tai jį palaikė ant juoko. Panašiai stato save ant juoko tie, kurie skelbia, kad Evangelijas ne Apaštalai parašė.

Štai, kas yra istoriškai tikra: pirmąją Evangeliją parašė Apaštalas Matas, antrąją — Apaštalų mokytinis Morkus, trečiąją — Apaštalų mokytinis Lukas; ketvirtąją — Apaštalas Jonas. Tai mums užtikrina visos krikščioniškos praeities istorija. Pažiūrėkime bent kelis liudijimus.

Jau antrojo šimtmečio gale visos krikščionių bažnyčios turi keturias Evangelijas, kurias priskiria Apaštalams ir jų mokytiniams. Tai liudija apie

Gallijos ir kitas bažnyčias šv. Ireniejus savo knygose „Prieš heretikus“, kurias parašė tarp 174 ir 189 metų po Kristaus. Kad Italijos bažnyčiose tada buvo vartojamos keturios mūsų Evangelijos, liudija užsilikęs iš II šimtmečio Romos bažnyčios šv. Rašto knygų katalogas. Apie Afrikos bažnyčias liudija Tertulionas (adv. Marc. 1. 4, c. 2), kurs gyveno ir rašė antrojo šimtmečio gale. Tacianas asirijietis, daug keliavęs, apie 170 metus visas mūsų keturias Evangelijas, siriečių kalba, suliejo į vieną Kristaus istoriją. Taigi, nors anais laikais spaudos nebuvo ir knygos buvo ranka perrašomos, vis delto antrojoj II-jo šimtmečio pusėj mūsų Evangelijos, tokios pat, kokias mes dabar turime, buvo po visas bažnyčias paplitusios, ir visur tikrinama, kad jas surašė Apaštalai ir jų mokytiniai.

Tačiau ir antrojo šimtmečio pradžioj mūsų Evangelijos jau yra vartojamos visose bažnyčiose. Tai matome iš to, kad anų laikų rašytojai naudojasi mūsų Evangeliomis ir savo raštuose vartoja Evangelijų žodžius, arba net ištisus Evangelijų aiškinimus (komentorius) parašo. Aleksandrijos bažnyčioj naudojasi Evangelijomis Klemensas Aleksandrietis, gyvenęs maž daug 140 — 215 m., o jo pirmtakūnas Pantenus nukeliavęs į Indiją

(greičiausia į Arabiją), rado, kad ten tikintieji naudojasi šv. Mato Evangelija. Justinas tarp 100 - 163 metų, daug keliavęs ir Romoj įsteigęs mokyklą, savo raštuose irgi naudojasi mūsų Evangelijomis. Taip pat daro ir kiti anų laikų rašytojai: Aristidas (apie 140 metus), Hermae Pastor (apie 140), šv. Polikarpas (70 - 156), šv. Ignacas Antiochietis (†107), popiežius Klemensas (96 metais rašytame laiškė į korintiečius), Barnabo laiškas (apie 96 metus), raštas vadinamas Didache (apie 95 metus). Jėrapolio vyskupas Papijas, kurs buvo šv. Jono mokytinis, duoda labai svarbų liudijimą apie Mato ir Morkaus Evangelijas.

Patys heretikai, kurie buvo pirmojo šimtmečio pradžioj, nors jiems būtų buvę labai patogu užneigti mūsų Evangelijas, bet jie neįstengia tai padaryti, nes visose bažnyčiose jos buvo vartojamos kaipo Kristaus žodžiai, kuriuos surašė Apaštalai ir jų mokytiniai, ir todel, negalėdami Evangelijų tikrumo užneigti, imasi savotiško jų aiškinimo. Net stabmeldys Celsas (apie 178 metus) pasakoja, kad heretikai stengiasi krikščionių Evangelijas iškraipyti, ir pats, užsipuldamas krikščionis, naudojasi mūsų Evangelijomis.

Vadinas, antrojo šimtmečio pradžioj visose bažnyčiose viešai yra vartojamos keturios mūsų

Evangelijos. Tai liudija, kad jos anksčiau turėjo būti parašytos, būtent pirmajame šimtmety, nes kitaip jos nebūtų galėjusios taip greitai visur paplisti.

Be to, tikintieji ne tik vartojo antrame šimtmety mūsų Evangelijas, bet jie buvo tikri, kad jas surašė Apaštalai Matas ir Jonas, ir Apaštalų mokytiniai Morkus ir Lukas. Jokios klaidos taip svarbiame dalyke negalėjo būti: krikščionys iš žydų nieku būdu nebūtų gerbę Evangelijų lygiai su Senojo Įstatymo knygomis, jei nebūtų buvę tikri, kad tai yra Kristaus žodžiai ir darbai, Apaštalų surašyti; nei krikščionys iš stabmeldžių, neturėdami tokio tikrumo, nebūtų priėmę Evangelijų kaipo savo gyvenimo taisyklės. Tas liudijimas apie Evangelijas yra visuotinis: visos bažnycios įvairiausiuose anų laikų kraštuose vienu balsu skelbia tą savo įsitikinimą; — liudijimas ne paprastas, bet viešas ir oficialus, — nes jį reiškia vyrai, kurie turėjo pareigą rūpintis krikščionystės grynumu, — nes Evangelijos visose bažnyčiose bažnytinėse apeigose buvo viešai vartojamos kaipo tikra, Apaštalų surašyta, Kristaus istorija; — liudijimas nuolatinis ir be pertraukos, pradedant nuo pat Apaštalų ir jų mokytinių, — nors anais laikais jokio įsakymo niekas nedavė, patys tikintieji

ir liudytojai, atskirdami tikrąsias Evangelijas nuo netikrų raštų, brangina jas kaipo Apaštalų surašytą Kristaus istoriją; — liudijimas kritiškas, t. y. moksliškai ištirtas, nes jį skelbia anų laikų vyrai, kurie buvo labiau išmokslinti, negu kiti stabmeldžių rašytojai; o liudydami dar ir šaltinius nurodo: toks, pav., šv. Ireniejus, nurodo, kad jis, be kitų šaltinių, savo žinias sėmė iš šv. Polikarpo, kurs buvo betarpiškas šv. Jono Apaštalo mokytinis, ir iš kitų vyrų, kurie draugavo su apaštalais. Vargiai kurios nors kitos senovės knygos yra stipriau paremtos taip aiškiais įrodymais ir dokumentais, kaip mūsų Evangelijos.

Tad ir negalima protingai abejoti, kad mūsų Evangelijas parašė Apaštalai ir jų mokytiniai.

Iš rašytojų liudijimų ir iš įvairių ištoriškų įvykių nustatoma laikas, kumet maž-daug mūsų Evangelijos buvo surašytos. Apie pirmąją Evangeliją sakoma, kad Apaštalas Matas ją parašė, „kada Petras ir Povilas skelbė, Romoj Evangeliją ir kūrė Bažnyčią“ (Iren. Adv. haer. L. 3, I, I.). Kiti rašytojai laiko nenustato. Daugumos mokslininkų priimama, kad šv. Matas savo Evangeliją surašė tarp 50—60 metų po Kristaus gimimo; šv. Morkus—apie 67 metus; šv. Lukas—tarp 62—67 m.; šv. Jonas—tarp 96—100 m.

Ar Evangelistai suklydo?

Nors ir pripažįsime, kad Evangelijas parašė Matas, Morkus, Lukas ir Jonas, — taip protauja laisvamaniai, — bet jie, berašydami, suklydo ir surašė ne tikrą Kristaus mokslo ir darbų istoriją, bet savo pačių prasimanymus. Todel Evangelijoms negalima tikėti.

Atsakymas. Tik tamsta nesiskubink taip greitai daryti tokią išvadą, nes pats suklysi prasilenkdamas su tiesa.

Čia mums svarbu tik tai, ar Evangelistai, rašydami Kristaus mokslo ir darbų istoriją, žinojo tikrą tiesą ir ar norėjo ją savo Evangelijose pasakyti. Jei jie tiesą žinojo, ir jei jie ją norėjo pasakyti, tada jų parašytosios Evangelijos yra tikrai istoriška tiesa, kurią kiekvienas protingas žmogus turi priimti. Mes tikriname štai ką: 1) Evangelistai žinojo savo surašytųjų Evangelijose pasakojimų tikrumą ir teisingumą; 2) jie norėjo tiesą parašyti; 3) jie turėjo tiesą rašyti ir negalėjo netiesą rašyti. Delko?

1) Evangelistai žinojo savo surašytųjų Evangelijose pasakojimų tikrumą. Matas ir Jonas nuolat gyveno su Kristumi; patys savo akimis viską matė ir viską savo ausimis girdėjo. Todel

šv. Jonas rašo: „Ką girdėjome, ką savo akimis matėme, į ką įsižiūrėjome ir ką mūsų rankos palietė... ką regėjome ir girdėjome, tai skelbiame jums“ (1 Jon. 1, 1—3). Pats Mato ir Jono pasakojimo būdas neabejotinai rodo, kad jie patys viską savo akimis regėjo ir savo ausimis girdėjo.

Morkus surašė savo Evangeliją, klausydamas paties Petro pasakojimų. Kaip matosi iš Luko Evangelijos pradžios, Kristaus žodžiai ir darbai buvo daugelio rašomi: „Kadangi jau daugelis mėgino tvarkingai papasakoti“... Apaštalas Matas, buvęs muitų valdininkas, greičiausia tuoj surašinėjo, ką buvo matęs ir girdėjęs, — kaip nurodo Evangelijų tyrinėtojai; panašiai, rodos, darė ir kiti kai kurie mokytiniai. Kaip matosi iš Luko Evangelijos pradžios, panašių užrašų buvo daug. Lukas juos sunaudojo kaipo dokumentus savo Evangelijai: „rūpestingai ištyręs visa nuo patpradžios, panorėjau iš eilės parašyti tau, geriausias Teofile, kad tu pažintumei tikrumą tų dalykų, kurių esi išmokintas“ (Luk. 1, 1—4).

Evangelistų pasakojimas stebina savo objektyvumu. Evangelistai nėra lengvatikiai, arba stebuklų ieškotojai, bet greičiau priešingai. Ką jie matė ir girdėjo, pasakoja su visu paprastumu, blaivumu, aiškumu, be jokių aistrų. Jie neįterpia

į pasakojimą savo pačių jausmų, pažiūrų, nusistebėjimo, net tada, kai pasakoja įstabiausius dalykus, — nepareiškia savo apmaudo pasakodami net labai erzinančius įvykius, pav., jų Mokytojo pasmerkimą, erškėčių vainikavimą ir tt. — neprideda nė vieno žodžio nekaltam Viešpačiui nuteisinti, net tada, kai pasakoja neteisingiausius apkaltinimus.

Evangelijos yra istoriškojo teisingumo geriausias pavyzdys. „Tiesos antspaudas, kurį Evangelijos turi“ sako Russò, „yra taip didelis, taip nuostabus, taip nepasekamas, kad (Evangelijų) pramanytojas būtų didesnis, negu jo (aprašomasis) didvyris (Kristus)... Taip niekas neprasimano; Sokrato darbai, kuriais niekas neabejoja, nėra verti tiek tikėjimo, kaip Jėzaus darbai“.

2) Evangelistai, rašydami, norėjo pasakyti tiesą; jie nebuvo veidmainiai, melagiai, apgavikai. Jų gyvenimo būdas yra nepapeikiamas. Niekas negali jiems prikišti melo ar kitų žemų sumanymų. Jie neieško žemiško atlyginimo, neieško savo naudos, nei žmonių garbės bei malonės. Tokie teisūs liudytojai nori pasakyti tiesą.

Priešingai, Evangelistai gerai žinojo, kad rašydami Evangelijas tuo pačiu pasirašo savo mirties dekretą: už savo rašomąsias Evangelijas

jie turės mirti. „Aš tikiu liudytojams“, sakė Paskalis, „kurie už savo tikrinimus duoda save nukankinti“.

Evangelistai su visu atvirumu ir nusižeminimu pasakoja savo pačių pažeminančias paklaidas, nesąmones ir silpnybes, nė kiek nesirūpindami savo garbe arba negarbe. Visas jų pasakojimo būdas žymi atvirumą, norą pasakyti tiesą. Tegu kuris nors, kad ir didžiausias pasaulio rašytojas pamėgina nuduoti ir meluoti, ir taip rašyti, kaip rašo Evangelistai, — ar jam pasiseks?

Kas žino kritikos taisykles, tas nė pamanyti negali, kad Evangelistai būtų norėję iškreipti tiesą. Tik piktumas tegali laikyti Evangelistus melagiais; bet toks pasielgimas ne Evangelijų tiesą griauna, bet pačius tikėjimo priešininkus pažemina.

3) Evangelistai, rašydami, negalėjo parašyti netiesą, nes jie turėjo rašyti tiesą! Jų pasakojimų melagingumas tuoj būtų pasirodęs, jų melas tuoj būtų buvęs sugautas. Žydams, tiems krikščionybės priešams, būtų užtekę nueiti į Naimą ir paklausti: kame yra našlės sūnus, apie kurį Evangelistai rašo, kad jis esąs prikeltas iš numirusių? — arba būtų jiems užtekę nueiti į Betaniją ir parodyti Lozoriaus kapą: „štai, čia jis guli, — matome jo kaulus; Evangelistai, rašydami

apie jo prikėlimą iš numirusių, meluoja“! O 5000 duonos padauginimo liudytojų tarpe juk žydai pigiai būtų galėję surasti kokį dešimtį mylinčių tiesą liudytojų, — nes juk jie net melagių liudytojų prieš Kristų ieškojo.

Patys tikintieji krikščionys pigiai būtų galėję sugauti Evangelistus meluojant. Kristaus žodžiai ir darbai buvo beveik visų Palestinos gyventojų lūpose; toli už Palestinos ribų Kristaus žodžiai ir darbai buvo gerai žinomi. Tie dalykai taip svarbūs: visas žmonių likimas pareina nuo tų Kristaus žodžių tikrumo. Todel būtų kilęs didžiausias pasipriešinimas, jei Evangelistai bent ką būtų truputį ne taip parašę, kaip tikrumoj buvo. — Tikėjimo gynėjas Kvadratas (apie 124 metus) savo rašte įteiktame ciesoriui Hadrianui tikrina, kad ir dabar dar gyvena tokių žmonių, kurie buvo Kristaus pagydyti arba prikelti iš numirusių. Iš tų pagydytųjų burnos kaip lengva būtų buvę susekti, jei Evangelistai, aprašinėdami stebuklus, bent ką būtų prasimanę arba iškreipę.

Žydai darė visas pastangas krikščionių tikėjimui panaikinti. Nes juk krikščionybės mokslas ir jos atsiradimas lėmė žydų tautos likimą. Tas jos mokslas ir įvykiai buvo vieši, be galo svarbūs visai tautai; atskirų asmenų, vietų

(pav., Kafarnaumo, Korozaino, Betsaidos, ypač Jeruzalės), luomų, visos žydų kunigijos ir net visos žydų tautos garbė buvo smarkiai paliesta; pats Mozės įstatymas ir žydų religijos likimas buvo lemiamas. Todel žydai su visu įnirtimu ėmėsi kovos prieš krikščionybę.

Esant tokiems Evangelijų priešams nė pamanyti negalima, kad Evangelistai būtų galėję remtis netikrais faktais, prasimanytu mokslu, ir jais remiantis skelbti naują religiją. Žydai tuoj būtų įrodę jų melą, ir krikščionybė savaime būtų žuvusi.

Ne! Evangelistai tiesiog negalėjo rašyti netiesą, negalėjo bent ką iškreipti. Ir jei mūsų laikais bedieviai drįsta juos įtarti, tuo jie save pačius pasmerkia.

Evangelijų pasakojimų teisingumas yra taip užtikrintas, kaip retai koks kitas raštas pasauly.

Ar Kristus vien žmogus?

Kai kurie laisvamaniai tikrina, kad Kristų padarę Dievu patys katalikai ketvirtajame šimtmety, būtent Nikėjos santaryboj 325 metais. O seniau, girdi, nei patys krikščionys netikėję į Kristaus dievystę, nei pats Kristus netikrinęs savo dievystės ir nelaikęs savęs Dievu.

A t s a k y m a s. Kam taip biauriai meluoti! Arba kam taip aiškiai rodyti savo nežinojimą! — Katalikai tikėjo į Kristaus dievystę nuo pat Bažnyčios pradžios. Apie tai liudija Bažnyčios Tėvai ir rašytojai, kurie gyveno pirmaisiais trimis šimtmečiais. Užtenka paskaityti Ireniejų (gyvenusį tarp 140—202 metų), Kiprioną (200—254), Origeną (185—254), Tertulioną (160—222), Justiną (100—163) Klemensą Aleksandrietį (150—211), Ignacą Antiochietį (†107), Polkrapą (70 - 156), Barnabos laišką (apie 96 m.), Klemensą Romėną (apie 96 m.) Didachę (90—100), ir kitus. Net pagonys (pav., Celsus apie 180 m.) ir eretikai savo priekaištais ir eretišku mokslu liudija, kad krikščionys jų laikais tikėjo į Kristaus dievystę.

Taip pat melas yra, kad Kristus netikrinęs savo dievystės. Evangelijos yra griežtai istoriški dokumentai. Jos nupasakoja tikrus Kristaus žodžius ir darbus. Užtenka bent trumpai pažvelgti, ką Kristus manė apie savo dievystę:

a) Kristus tikrina savo dievišką kilmę (Mat. 22, 41 ir k.); Jis tikrina savo amžiną buvimą (Jo. 8, 58; 17, 5); Jis save laiko Dievo Sūnumi per prigimtį, taigi tikru Dievu (Mork. 12, 1), Jis giria Petrą už Jo dievystės išpažinimą (Mat. 16, 17).

b) Kristus tikrina, Kad Jo veikimas yra ly-

gus dangiškojo Tėvo veikimui. Jis turi tokį pažinimą, kokį ir Tėvas (Mat. 11, 27); — tokį pat veikimą kaip Tėvas (Jo. 5, 16—20); Jis tikrina save, esant prigimtosios ir antprigimtosios gyvybės šaltinį (Jo, 11, 25—26), — vadina save keliu, tiesa ir gyvybe (Jo. 14, 6) — duoda amžinąjį gyvenimą, kurį tegali duoti Dievas (Jo. 10, 23), — Jis turi gyvenimą pačiame savy, arba yra gyvybė iš esmės (Jo. 5, 26).

c) Kristus siunčia šventąją Dvasią, kurią tegali siųsti Dievas (Jon. 15, 26; 16, 14); — ne tik Jis pats pasirodo esąs gamtos Viešpats, bet ir apaštalams suteikia valdžios stebuklams daryti (Mork. 16, 17; Mat. 10, 8).

d) Kristus atleidžia nuodėmes, kurias tegali Dievas atleisti (Jo. 20, 22; Mat. 9, 2; Luk. 5, 21; 7, 48); — maldoms Jis suteikia sėkmingumą, kurį tegali suteikti Dievas: ne tik Tėvas išklauso maldas, bet ir Jis (Jo. 14, 13 ir k. — „ko tik prašysite Tėvą mano vardu, tai aš padaryšiu“).

e) Kristus tikrina savo prigimties lygybę su Tėvu (Jo. 10, 30, 39): „aš ir Tėvas esame vienas“.

f) Kristus reikalauja, kad į Jį būtų tikima tokiu pat tikėjimu, kokiu tikima į Dievą Tėvą (Jon. 14,1); — kas į Jį tikės, tas bus išganytas (Mork. 16, 16), — Jis tikrina save esant paskučiausiu

mūsų vilties pamatu, ir reikalauja tokios pat vilties, kurią mes turime turėti Dievuje (Jon. 15 sk. 16, 34); — reikalauja tokios pat meilės, kuria žmonės turi mylėti Dievą (Jon. 14, 15; Luk. 14 26; Mat. 10, 33: jei kas myli ką nors daugiau negu mane, tas nėra manęs vertas); – Jis liepia krikštyti žmones Jo vardu lygiai kaip ir Tėvo vardu (Mat 28, 19).

g) Teisme prieš Kajifą žydų sinedrijoj Kajifas aiškiai ir griežtai stato Kristui klausimą po priesaika: „Prisiekinu tave gyvuoju Dievu, kad mums pasakytumei, ar tu esi Kristus, palaimintojo Dievo Sūnus“.

Kaltinimas buvo, kad Kristus daro save Dievo Sūnumi griežta prasme, lygų Dievui (Jon. 19,7; 10, 33); ta prasme ir teisme klausimas Jam statomas. Laukiama iš Kristaus atsakymo, kurs lems Jo gyvybę ar mirtį. O kaip skamba Jo atsakymas? Su visu griežtumu Kristus tikrina: „Tu tai pasakei“ (Mat. 26, 64), „aš esu“ (Mork. 14, 62). Ir dar Kristus prideda patikrinimą: „Nuo šio laiko jūs matysite žmogaus Sūnų, sėdintį Dievo galybės dešinėje ir ateinantį dangaus debesyse“.

Visi teisėjai suprato Kristų, kad jis tikrina, jog Jis yra tikras Dievo Sūnus ir todel tikras Dievas; — suprato, kad Jis sakosi turįs tokią pat garbę kaip dangiškasis Tėvas (nes sėdės Jo

dešinėj) ir bus teisėjas (o visus žmones teisti tegali Dievas). Todel jie ir sušuko: „Štai, dabar girdėjote iš Jo paties lūpų piktžodžiavimą. Kas jums regis?—Jie gi atsakydami tarė: Vertas mirties“!

Nė vienam teisėjų nė į galvą neatėjo, kad Kristus būtų vadinęs save Dievo Sūnumi netikra prasme, kuria ir kiekvienas žmogus gali save vadinti Dievo sūnum: tokia prasme ir patys žydai vadino save Dievo sūnumis, ir jokio piktžodžiavimo tame nebūtų buvę. Bet dabar visi supranta, kad Jis vadina save Dievo Sūnumi tikra prasme, kad Jis yra tikrai gimęs iš Dievo ir todel turi dievišką prigimtį, ir yra Dievas. Todel jie ir šaukia: „piktžodžiavo“! Jau ir seniau žydai tame Jį kaltino: „Ne už gerą darbą mes tave mušame, bet už piktodžiavimą, ir kad tu, būdamas žmogus, darai iš savęs Dievą“ (Jon. 10. 33).

Kaip lengvai Kristus būtų galėjęs nuo mirties pasiliuosuoti, jei būtų paaiškinęs, kad Jis vadina save Dievo Sūnumi netikra prasme. Jis net būtų turėjęs tai paaiškinti, nes kitaip Jis, tiesos mokytojas, būtų melavęs, o dabar Jis už tą savo išpažinimą turės mirti.

Šiandien beveik kiekvienas vaikas žino, kad Kristus buvo pasmerktas mirti už tai, kad Jis tikrino savo dievystę.

Kristus, tikrindamas savo dievystę arba buvo melagis, arba pamišęs, arba sakė tiesą. Melagis nebuvo: tada Jis būtų nedoriausias žmogus, kurs atėjo mus apgaudinėti taip svarbiame dalyke; Jis nebuvo pamišęs: Jo kilniausias mokslas ir doriausias gyvenimas liudija, kad Jis yra nesulyginamas pasaulio išminčius. Taigi Jis sakė tiesą: Jis tikrino savo dievystę ir savo tikrinimą įrodė savo kilniu gyvenimu, gražiausiu mokslu ir didžiausiais stebuklais. Kas tiki į Jo dievystę, tas turės gyvenimą, — kas netiki, tas yra žuvęs (Jon. 20, 31; Mork. 16, 16).

Ar Bažnyčia ir jos valdžia prasimanyta?

Laisvamanis: Kristus neįsteigė jokios Bažnyčios ir jokios valdžios. Tik patys katalikai prasimanė Bažnyčią ir Popiežių. „Lengviau išspausti kraujas iš akmens, negu iš Kristaus dvasios noras valdyti!“.

Atsakymas: O bet gi Kristus valdė, — ir tai laisvamanių nesiklausęs. Tik Jis nevaldė tuo būdu, kuriuo valdo pasauliniai valdovai. Jo valdymas buvo tarnavimas valdiniams. O valdžią Jis turėjo ir reikalavo paklusnumo. Jis turi valdžią kaipo Dievas ir kaipo žmogus. Jis ir Įstatymo Viešpačiu save skelbė (Mork. 2, 28; Jon. 5, 18 ir

k.), ir savo įstatymus leido (Mat. 5-7), ir paklusnumo reikalavo (Luk. 10, 16), ir savo Apaštalams įgaliojimus davė, ir Bažnyčios organizaciją nustatė. Kas Kristaus neklauso, tas Dievo neklauso (Luk. 10, 16).

Kristus sako: „Man duota visa valdžia danguje ir žemėje“ (Mat. 28, 18), — o laisvamaniai tą Jo valdžią neigia. Ar Kristui tikėsime, ar laisvamaniams?

Kristus įgalioja ir siunčia Apaštalus mokyti: „Eikite ir mokykite visas tautas... mokydami juos laikyti visa, ką tik esu jums įsakęs“ (Mat. 28, 19-20); įgalioja Apaštalus įstatymus leisti ir teisti: „Ką tik jūs surišite žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką tik atrišite žemėje, bus atrišta ir danguje“ (Mat. 18, 18), — atleisti arba sulaikyti nuodėmes (Jon. 20, 23). Ir čia taip pat laisvamaniai neigia.

Nieko nėra taip aiškiai Evangelijoj pasakyta, kaip ta tiesa: Kristus įsteigė regimą mokymo įstaigą, regimą religinį autoritetą, regimą Bažnyčią. Savo Bažnyčios aukščiausiu Valdytoju ir visų avių, kurios tik yra Kristaus, aukščiausiu Ganytoju Kristus paskyrė šv. Petrą.

Petras yra Kristaus skiriamas Bažnyčios pamatu. Kristus tarė Simonui Petrui: „Ir aš tau sakau: tu Petras (Uola), ir ant tos uolos aš

pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės“ (Mat. 16, 18). Kol Kristaus Bažnyčia stovės ir nebus nugalėta net pragaro galybių, tol turi stovėti ir pamatas, ant kurio Bažnyčia yra pastatyta. Vadinas, Petro uždavinys būti pamatu Bažnyčiai ir ją savo stiprumu laikyti vienybėj, turi tesėti iki pasaulio galo.

Petras yra Kristaus skiriamas Bažnyčios Valdytoju: „Tau aš duosiu dangaus karalystės raktus: ką tu suriši žemėje, bus surišta ir danguje, ir ką tu atriši žemėje, bus atrišta ir danguje“ (Mat. 16, 19). Kas turi savo valdžioje karalystės raktus, tas yra aukščiausias karalystės valdytojas, tas yra šeimininkas namuose.

Petras yra Kristaus skiriamas aukščiausiu visos Kristaus kaimenės Ganytoju: „Ganyk mano avinėlius“! „Ganyk mano avis“ (Jon. 21, 15-17). Kol bus žemėje Kristaus avių, tol jos turi būti ganomos. Vadinas, Petro uždavinys būti aukščiausiu Ganytoju visai Kristaus kaimenei turi tesėti iki pasaulio galo.

Taigi Petras yra Kristaus Bažnyčios aukščiausias Valdytojas, Ganytojas, pamatas. Vadinas, Kristus suteikė kat. Bažnyčiai tikrą aukščiausią valdžią, kurią Petras tutėjo palikti savo įpėdiniams. Taip Kristus norėjo, — nesiklausęs laisvamanių.

Pirmasis šv. Petro įpedinis buvo Romos Vyskupas Linus, toliau Kletas, Klemensas... iki dabartinio Pijaus XI.

Kristus reikalauja, kad visi Jo Bažnyčios valdžios klausytų: Jei kas „Bažnyčios nepaklausytų, tebūna jis tau kaip pagonis ir muitininkas“ (Mat. 18, 17), — vadinas, tas nebepriklauso prie Kristaus Bažnyčios, ir negali gauti išganymo.

Siųsdamas savo mokytinius, Kristus jiems kalbėjo: „Kas jūsų klauso, tas mnnęs klauso; kas jus niekina, tas mane niekina. Kas gi mane niekina, tas niekina tą, kurs yra mane siuntęs“ (Luk. 10, 16). Dievo niekintojas negali gauti išganymo. — Bet tas, kuris tyčiomis, žinodamas, nepriklauso prie Bažnyčios, arba galėdamas pažinti, kad katalikų Bažnyčia yra Kristaus įsteigta žmogaus išganymui, o vis delto per savo apsileidimą ir keltę nepažįsta, ir todel Bažnyčiys neklauso, tas yra Dievo niekintojas, ir negali gauti išganymo.

Bažnyčia turi Kristaus įsakymą skelbti Jo mokslą: „Eikite ir mokykite... mokydami laikyti visa ką tik esu jums įsakęs“ (Mat. 28, 19-20). „Kas netikės, bus pasmerktas“ (Mork. 16, 16). „Kas netiki, tas jau pasmerktas“ (Jon. 3, 18). Vadinas, Kristus reikalauja iš visų klausyti skelbiančios Jo mokslą Bažnyčios. Kas Bažnyčios

neklauso, tas pats save amžinai pasmerkia, ir negali gauti išganymo.

Šv. Ciprionas sako: „Tas negali Dievą turėti Tėvu, kurs Bažnyčios neturi savo Motina“ (De unit. Eccl. c. 6). Panašiai mokina ir kiti Bažnyčios Tėvai. — Bet Bažnyčios nepripažįsta savo Motina tas, kurs jos neklauso, — ir todel tas nė Dievo negali turėti savo Tėvu.

Iš to viso išeina: negali būti išganyti tie, kurie nuo kat. Bažnyčios žinodami atsiskyrė ir jos neklauso; taip pat negali būti išganyti tie, kurie galėdami pažinti, kad kat. Bažnyčia yra tikrai Kristaus įsteigta žmonių išganymui, o tačiau to nepažįsta, ir Bažnyčios neklauso.

Taigi veltui laisvamaniai prikaišioja, kad Bažnyčią ir jos valdžią prasimanę katalikai. Kristaus žodžiai apie Bažnyčios įsteigimą ir jos valdžią yra aiškūs. Todel mes ne laisvamanius seksime, kurie atkritę nuo Bažnyčios patys amžinai pražus, bet seksime Kristų ir klausysime Jo Bažnyčios, kad galėtumėm gauti amžinąjį išganymą.

Ar dogmos prasimanomos?

Laisvamanis: Katalikų Bažnyčia nuolat pramano ir paskelbia naujas tikėjimo dogmas. Dievo Motinos nekaltą prasidėjimą teprasimanė 1854

metais; Popiežiaus neklaidingumą prasimanė 1870 metais. Nejaugi protingas žmogus gali tikėti, ką Bažnyčios dvasiškija prasimano?

Atsakymas: Broliuk, klysti. Kat. Bažnyčia jokių dogmų neprasimano. Kas Bažnyčiai prikiša dogmų prasimanymą, tas matyt nė supratymo neturi apie kat. Bažnyčią.

Kas yra dogma? Dogma yra *Dievo apreikšta* tiesa, kurią mums Bažnyčia paskelbia kaipo apreikštą ir todel tikėtiną. Dogma, pav., yra švenč. Trejybės paslaptis, Kristaus dievystė, viso pasaulio sutvėrimas, atpirkimas, pragaro bausmių amžinumas, skaistykla, Dievo Motinos nekaltas prasidėjimas, Popiežiaus neklaidingumas ir t. t.

Į Kristaus dievystę buvo tikima nuo pat Bažnyčios pradžios. Tačiau tik 325 mėtais Nikėjos santaryboj Kristaus dievystė buvo iškilmingai paskelbta kaipo dogma. Dogma yra kiekviena tiesa, kuri visoj kat. Bažnyčioj yra skelbiama kaipo tikėjimo dalykas. Bet, kada klaidatikiai kokį nors tikėjimo dalyką pradeda smarkiau ginčyti, tuomet Bažnyčia paprastai iškilmingu dekretu, dažniausiai Bažnyčios santarybose, tą tikėjimo dalyką aiškiai ir griežtai dar kartą tikintiesiems paskelbia. Tokia iškilmingai paskelbta dogma yra pav. Popiežiaus neklaidingumas.

Dogmų prasimanymas yra skelbimas naujų dogmų, kurių Dievas neapreiškė. Niekumet Bažnyčia naujų mokslų neprasimanė, nes ji tam nei galios, nei teisės neturi. Ji gavo iš Kristaus ir Apaštalų apreikštojo tikėjimo iždą kaipo švenčiausią turtą. Bążnyčia turi tą tikėjimo iždą skelbti, aiškinti, ginti, neprarasti nė vieno jo brūksnelio, bet ir pridėti prie jo negali nė vieno brūkšnelio.

Dievas davė mums apreiškimą per Senojo Įstatymo pranašus ir pagaliau Naujajame Įstatyme per Jėzų Kristų ir Jo Apaštalus. Su Apaštalais apreiškimas pasibaigė. Tiesa, gali pasitaikyti privačių apreiškimų atskiroms ypatoms; bet krikščioniškasis apreiškimas visiškai užsidarė ir pasibaigė paskutiniuoju Apaštalu. Apaštalų mokslas yra Bažnyčios mokslas. Bažnyčiai yra suteikta šv. Dvasios, kad ji, skelbdama tą mokslą, nesuklystų.

Tačiau negalima manyti, kad Apaštalų mokslas yra nuo pat pradžios tarytum sustyręs dogmų rūmas, suakmenėjęs ir be jokio galėjimo išsivystyti. Kristaus ir Apaštalų mokslas yra branduolys bei grūdas, kuris Bažnyčioj auga ir vystos, yra tešlos raugas, kuris turi surauginti pasaulį, yra žiedas, kuris kas kartą gražesnis prieš mūsų akis išsikleidžia.

Objektyvus tikėjimo mokslas nesikeičia ir

negali keistis. Tačiau Bažnyčia stengias tą tikėjimo mokslą kas kartą aiškiau, giliau ir vispusiškiau pažinti ir tuo būdu mus kas kartą giliau į tikėjimo paslaptis įvesti. Marija visumet buvo šlovinama kaipo nesuteptoji Dievo Motina; nekaltas prasidėjimas, laisvumas net nuo pirmapradės nuodėmes, tėra tik anos didžios tiesos, kad Dievo Motina yra nesutepta, aiškesnis ir gilesnis pažinimas. Petras ir jo įpėdiniai visumet buvo pripažįstami kaipo nekintanti, nepajudinama Bažnyčios uola; dogma Popiežiaus neklaidingumo tikėjimo ir dorovės dalykuose tėra tik gilesnis ir aiškesnis supratimas sakinio: „Tu — Petras (uola), ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės“ (Mat. 16, 18). Dievas aiškiausiai mato visas tiesas, kurios yra apreiškimo ižde; bet Bažnyčia tėra tik palengvėl, nors ir be klaidos, į tų tikėjimo tiesų pažinimą įvedama. Bažnyčiai mokant, ir mes tų tiesų pažinimą pasiekiam. Naujų mokslų Bažnyčia neturi ir negali turėti. Kas nori naują mokslą į Bažnyčią įvesti, tas yra pasmerkiamas kaipo klaidatikis ir eretikas. Apie dogmų prasimanymą kat. Bažnyčioj nė kalbos negali būti. Tokį priekaištą katalikai pasibiaurėdami neigia.

Jei katalikas neigia kokią nors Bažnyčios

dogmą, tai jis atkrinta nuo Bažnyčios; nes tuo jis neigia tikrąjį tikėjimą ir tikrosios Bažnyčios neklystančią mokomąją įstaigą. Iš kiekvieno kataliko Bažnyčia reikalauja vidujinio, o ne vien išviršinio visų savo dogmų pripažinimo. Tikėti į Bažnyčios mokomas tiesas yra Dievo liepta, — tai yra kiekvieno žmogaus tikėjimo pareiga.

Tikrasis krikščionis džiaugias pažinęs Kristaus mokslą; geras katalikas yra Bažnyčiai širdingai dėkingas, kad ji be klaidos, tikru keliu atveda jį prie šventojo Kristaus mokslo pažinimo. Tas „jungas“ yra jam saldus ir ta „našta“ lengva. Geras krikščionis džiaugias, kad jis gali tikėti. Gi neištikimieji katalikai, ypač bedieviai, to tik ir teieško, kaip Bažnyčiai priekaištų padaryti.

Ne, brolyti, jokio dogmų prasimanymo kat. Bažnyčioj nėra. Ar Tamsta žinai, kas naujas dogmas prasimano? — ir prasimano taip, jog tos jų dogmos yra net mokslui griežčiausiai priešingos. Tai yra materialistai, bedieviai, laisvamaniai ir kiti jiems panašūs. Štai, bent kelios tų jų dogmų:

Asmeniško Dievo nėra. Viskas atsirado evoliucios keliu. Žmogus kilo iš bezdžionės; žmogaus siela nėra nemirštanti; amžinojo gyvenimo nėra; po mirties nėra nei bausmės už piktus darbus, nei atlyginimo už gerus darbus,—ir daugybė kitų

nesąmoningiausių dogmų.

Čia, iš tikro, fabrikuojama dogmos savo mažučiu protu, priešingai sveikam protui, mokslui ir gyvenimui. Ir vargšai bedieviai turi be galo daug tikėjimo, kai jie priima tokias dogmas. Katalikas tokio didžio tikėjimo turėti nepajėgia.

Popiežiaus neklaidingumas.

Laisvamanis: „Nors tikybos ir dorovės dalykuose neklaidingu autoritetu buvo laikomi viso pasaulio vyskupų susirinkimai, tačiau popiežiai pasisavino neklaidingumą. Prieš Romos Vyskupo „neklaidingumo" pasisavinimą rašo visa Bažnyčios istorija".

Atsakymas: Ne, broliuk, tai ne tiesa. Popiežiai neklaidingumo nepasisavino. Nors ir viso pasaulio vyskupai drauge su Popiežium turi neklaidingą autoritetą tikėjimo ir dorovės dalykuose, bet neklaidingumą turi pats Popiežius atskirai. Popiežiaus neklaidingumas yra paties Kristaus įsteigtas ir Bažnyčia visumet jį pripažino. Taip liudija visa Bažnyčios istorija, — nebent kokie eretikai nepripažino jo.

Kada Popiežius yra neklaidingas? — Tik tuomet, kai yra visos šios sąlygos: 1) kai Popiežius skelbia tiesas, kaipo aukščiausias visos Baž-

nyčios Ganytojas ir Mokytojas; 2) kai Popiežius skelbia mokslą apie tikėjimo ir dorovės dalykus, t. y. apie apreikštąsias tiesas, kurias reikia tikėti ir jų gyvenime laikytis, arba kurios yra ankštai susijusios su apreikštomis tiesomis; 3) kai Popiežius savo aukščiausiu apaštališku autoritetu kurį nors tikėjimo ar doros mokslą galutinai sprendžia esant apreikštą ir tikėtiną; 4) kai Popiežius tokį savo nutarimą skelbia kaipo tikėtiną ir laikytiną visai Bažnyčiai.

Jei tų visų sąlygų nėra, tada Popiežius nekalba, kaip sakoma, „ex cathedra", būtent kaipo aukščiausias visos Bažnyčios Ganytojas ir Mokytojas, — ir tada jis nėra neklaidingas.

Tad Popiežius nėra neklaidingas savo privačiame gyvenime: jis gali suklysti ir nusidėti, — nėra neklaidingas nei pasaulinio mokslo dalykuose nei politikoj, nei apskritai dalykuose, kurie neliečia visos Bažnyčios tikėjimo ir dorovės.

Kas turi bent kiek sveiko proto, tam savaime aišku, kad toks neklaidingumas Popiežiui yra reikalingas, jei Dievas nenorėjo, kad Jo Apreiškimas pradingtų. Daugybė mokslų kyla, žmogaus protas ir geiduliai prasimano daugybę sektų. Protestantai yra suskilę į kelis šimtus sektų, pravoslavai taip pat, net mūsų Lietuvoj prasimanoma įvairių

sektų. Bet nejau tos visos sektos, viena kitai priešingos, būtų teisingos? Juk ką viena sekta tikrina kaipo tikrą tiesą, tai kita sekta griauna, tikrindama visai ką kita! Tad kame žmogus beras tikrąją tiesą? Kiekvienam klausimui išspręsti juk negalima kviesti viso pasaulio vyskupų susirinkimo. O išspręsti taip svarbius dalykus reikia kuo greičiausiai, — nes klaida neprašalinama užmuša sielas. Tad Dievo Apvaizda, kuri nenori, kad Dievo Apreiškimas dingtų ir žmonės skęstų klaidose, turėjo įsteigti neklystantį autoritetą, kuris reikiamu laiku pasmerktų klaidas ir nurodytų tiesą, kad sielos paklydime nežūtų. Toks autoritetas yra Popiežiaus neklaidingumas.

Iš tikrųjų, Kristaus žodžiai, kuriais suteikė Petrui ir jo įpėdiniams neklaidingumą, yra aiškūs. Kristus kalbėjo Petrui: „Tu—Petras (Uola), ir ant tos uolos aš pastatysiu savo Bažnyčią, ir pragaro vartai jos nenugalės“ (Mat. 16, 18). Čia Petras ir jo įpėdiniai, Romos Popiežiai, yra vadinami Uola, kuria kaip pamatu visa Bažnyčia remiasi, ir tai taip stipriai, kad pragaro vartai jos nenugalės. Taigi Bažnyčia turi būti tvirta ir nenugalima, arba neklystanti, — nes kitaip pragaras ją išverstų. Bet tą tvirtumą ir nenugalimumą Bažnyčiai suteikia Uola, — būtent Petras ir jo įpėdiniai. Tad, jei

Bažnyčia turi būti pragaro nenugalima, pats pamatas, būtent Petras ir jo įpėdiniai, Romos Popiežiai, turi būti neklaidingi.

. Toliau Kristus Petrui sako: „Tau aš duosiu dangaus karalystės raktus". Vadinas, Petras ir jo įpėdiniai, Romos Popiežiai, gauna iš Kristaus valdžią mokinti tikinčiuosius taip, kad visi turi Jo mokslo klausyti: „Kas tikės ir bus pakrikštytas, tas bus išganytas; kas gi netikės, bus pasmerktas" (Mork. 16, 16). Pareiga tikėti Popiežiaus mokslui yra taip griežta, kad jei kas tam mokslui netiki, tas negaus išganymo. Bet tokia mokinimo valdžia turi būti neklaidinga: juk Kristus negali reikalauti, kad mės tikėtumėm klystančiam Popiežiui ir be reikalo grasintų amžinojo pasmerkimo bausme. Vadinas, Popiežiaus mokinimas yra neklaidingas.

Kristus kalbėjo Petrui ir jo įpėdiniams: „Ganyk mano avinėlius, — ganyk mano avis" (Jo. 21, 15—17). Petras ir jo įpėdiniai, Romos Popiežiai, turi ganyti Kristaus avis: laikyti jas tikrajame tikėjime, neleisti jų į nuodingas ganyklas ir prie nuodingų klaidos šaltinių, — kitaip nebūtų avių ganymas, bet jų žudymas, ir Kristaus kaimenė netesėtų iki pasaulio galo, — nes klystantis Romos Popiežius patrauktų su savim į klaidą visą Kristaus kaimenę. Tad jei Popiežius turi Kristaus avis ga-

nyti taip, kaip Kristus norėjo, aišku, Romos Popiežius turi būti neklaidingas.

Kristus meldėsi už Petrą, kurs buvo paskirtas visos Bažnyčios galva,—tad Jis meldėsi ir už jo įpėdinius, Romos Popiežius, kurie Petro valdžią paveldėjo. Meldėsi Kristus, kad Petras ir jo įpėdiniai nenustotų tikėjimo (Luk. 22, 23), — vadinas, meldėsi, kad jie nesuklystų tikėjime,. — nes kas tikėjime suklysta, tas jį praranda. Bet Kristaus malda, be abejo, buvo išklausyta: Tad Petras, kaipo visos Bažnyčios galva, ir jo įpėdiniai, Romos Popiežiai, nesuklys tikėjime bent tada, kai jie mokins kaipo aukščiausi visos Bažnyčios mokytojai, — vadinas, jie yra neklaidingi. — Ir todel liepia Kristus Petrui ir jo įpėdiniams stiprinti tikėjime savo brolius. Kaip kitaip jie galėtų juos stiprinti tikėjime, jei jie patys, kaipo aukščiausi Bažnyčios mokytojai, galėtų klysti?

Tad iš Kristaus žodžių matosi, ir jokios abejonės negali būti, kad Petrui ir jo įpėdiniams yra Kristaus suteiktas neklaidingumas.

Bažnyčios istorija jau nuo pat pirmųjų amžių liudija, kad Popiežiaus neklaidingumas buvo visos Bažnyčios tikinčiųjų pripažįstamas: Romos Bažnyčia ir jos galva buvo laikoma tikėjimo vienybės centru ir neabejotina tikėjimo teisykle. To-

del Popiežiai su pilnu autoritetu, kurio visi klausė, sprendė erezijų, tikėjimo ir dorovės klausimus.

Šv. Irenėjus tikrina, kad visos kitos bažnyčios tikėjimo ir dorovės dalykuose turi sutikti su Romos Bažnyčia. Panašiai kalba šv. Gregorius Nazianzietis, šv. Optatas Milevitietis, šv. Ambrozijus, istorikas Sozomenas, graikų kankinys Maksimas ir kiti. Šv. Augustinas, kalbėdamas apie Popiežiaus patvirtinimą dekretų, kuriuos vietiniai bažnytiniai susirinkimai buvo išleidę prieš eretikus donatistus, išsireiškia „Iš Romos atėjo nutarimai. Todel dalykas baigtas“ (Ep. 209). Iš čia ir kilo posakis· Roma locuta, causa finita (=Roma prakalbėjo,—todel dalykas išspręstas ir baigtas).

Popiežiaus neklaidingumo pripažinimas matosi iš visuotinių Bažnyčios susirinkimų dokumentų būtent Efezo (431 m.), Chalkedono (451), Konstantinopolio III (681), Konstantinopolio IV (870), Florencijos (1438—1445). Čia Popiežiaus neklaidingumą liudija ne atskiri žmonės, bet visos Bažnyčios, rytų ir vakarų atstovai.

Priekaištai, kad toks ir toks Popiežius suklydęs, neturi jokios vertės: jei kuris ir būtų suklydęs, arba piktai elgęsis, tai be jokios abejonės jis nesuklydo mokindamas, kaipo visos Bažnyčios aukščiausias Mokytojas (ex cathedra).

Tad Popiežius neklaidingumo nepasisavino, kaip laisvamaniai meluodami skelbia, tik jis yra Kristaus įsteigtas mūsų išganymui. Mes katalikai turime dėkoti Kristui, kad mes, atmetę laisvamanių siūlomas viena kitai priešingas klaidas, galime rasti Bažnyčioj neabejotinas tiesas ir priemones reikalingas amžinajam mūsų likimui pasiekti.

Netikusio gyvenimo Popiežiai.

Laisvamanis: Kokių Popiežių nebuvo! Jie buvo blogiausi žmonės! Blogesnių žmonių pasaulyj nebuvo! O dar katalikai sako, kad Popiežius esąs neklaidingas, ir kad Bažnyčia esanti Kristaus įsteigta! Didžiausia nesąmonė!

Atsakymas: Pirma negu katalikams nesąmonę prikiši, pažiūrėk, ar nėra sesąmonės tavo paties priekaište.

Nejau tie Popiežiai taip buvo ištvirkę, taip pikti, kaip laisvamaniai mėgsta tikrinti! Ar laisvamaniai, taip tikrindami, neparodo savo piktos valios, kuri tikrąją tiesą mindžioja kojomis? — Popiežystė išbuvo jau beveik du tūkstančių metų. Jei ji būtų taip pikta, ar manai, kad ji būtų galėjusi taip ilgai išbūti? — Nieku būdu. Ištvirkusių valdovų eilė greitu laiku ne tik save bet ir savo valdžią pražudo. — Bet pažiūrėkime į faktus,

kuriuos kiekvienas tur pripažinti, jei tik myli tiesą.

1. Nuo šv. Petro iki mūsų laikų, beveik per du tūkstančiu metų, buvo 259 Popiežiai. Pirmieji 54 Popiežiai (iki 530 m.) visi yra Bažnyčios laikomi šventais. Kelios dešimtys šventųjų Popiežių yra ir nuo 530 metų iki mūsų laikų, — taip kad beveik trečioji Popiežių dalis yra Bažnyčios gerbiami ir pripažinti šventais. Tas faktas, manau, šį tą reiškia prieš laisvamanių rėksmą apie Popiežių ištvirkimą?

Popiežiams, kurie popiežiavo per paskutiniuosius keturius šimtus metų, jokio negerumo negalima prikišti, — tai pripažįsta net katalikų priešai, pav. Harnack, kurs paskutiniųjų keturių šimtų metų Popiežius vadina dorovingais ir sąžiningais vyrais.

Sunki Bažnyčios padėtis buvo devintame ir dešimtame šimtmetyj. Barbarijos laikai, prasidėję nuo tautų kilnojimos, saracenų užpuldinėjimai ir viduojės tautų suirutės trukdė Bažnycios civilizacinį darbą. Devintojo šimtmečio gale įsivyrauja Romoj bajorijos partijos. Tada ir Popiežių rinkimas buvo patekęs į bajorijos rankas. Iš pradžių ji pasiūlydavo savo kandidatus į Popiežius; bet su laiku pasisavino sau teisę Popiežius skirti, nė kiek neatsižvelgiant į vyskupų ir kitos dvasiškijos bal-

sus. Bajorija, suskilusi į galingas partijas, varė savo egoistinę politiką, stengės nuversti nepatinkamus jai Popiežius, kurstė prieš juos Romos liaudį, arba griebės kitų nedorų priemonių, kad tik pasodinti Popiežiaus soste kurį saviškių, kurs būtų jų tikslams paklusnus įrankis. Nenuostabu tat, jei į Popiežių sostą patekdavo kartais asmenys visai netikę, žemos doros.

Tame laike neretai viešpatauja tokie partijų antmesti Popiežiai. Pažymetini: Steponas VI (896—897), Sergijus III (904—911), Marozijos sūnus Jonas XI (931—936), Jonas XII (955—963), Bonifacas VII (984—985), Benediktas IX (1033—1045), — Vieni jų skaitosi netikusio gyvenimo Popiežiai, kiti — bent abejotinos vertės.

Bet kas čia kaltas? Ar čia pati Popiežystė kalta? Jei su žmogumi, patekusiu į nelaisvę, kiti žmonės padaro niekšingų darbų, nejau už tuos niekšingus darbus yra kaltas pats kalinys? O anais laikais Popiežiaus sostas buvo nelaisvėj — patekęs į nesąžiningų partijų rankas; taigi toms partijoms ir atsakomybė tenka. Jei į karaliaus sostą pasodinama netikę asmenys, juk delto ne pati karališkoji valdžia yra kalta už valdovo nedorybes, — lygiai nė Popiežystė nekalta tuo, kad jai antmesti buvo netikę asmenys.

Pažymėtinas dar vienas netikęs Popiežius šešioliktame šimtmetyj, kada humanizmas (senovės mokslų atgijimas) buvo sugadinęs Europos tautų tikėjimą ir dorovę, būtent Popiežius Aleksandras VI (1492—1503), kurs pirm tapdamas Popiežium vedė palaidą gyvenimą, o tapęs Popiežium stengės aprūpinti turtais savo giminę. Tačiau kaipo Popiežius, jis buvo žmoniškas, geras valdovas. Jis stengės prašalinti pavojų iš turkų pusės, rūpinos krikščionystės platinimu atrastuose Kolumbo kraštuose, išrišo ginčus tarp Portugalijos ir Ispanijos del atrastųjų žemių, rėmė Marijos šlovinimą ir vienuolijų gyvenimą, ir energingai gynė Bažnyčios laisvę ir teises.

Reikia gerai atsiminti, kad raštai, kurie šmeižia Popiežius, nekartą yra rašyti piktos valios žmonių, kurie turėjo tik vieną rūpestį: nujuodinti Popiežių gyvenimą. Jei kas šiandien tais raštais reimiasi, neištyręs jų vertės, tas prasilenkia su tiesa ir parodo savo piktą norą šmeižti.

Mes, katalikai, daugiau negu kiti liūdime, kad tokių Popiežių šimtmečių bėgyj pasitaikė, bet taip pat suprantame, kad tas faktas neduoda pagrįstos teisės pačiam tikėjimui kaltinti.

2. Netikęs Popiežių gyvenimas neliečia Popiežiaus neklaidingumo.

Neįtikėtina, — bet yra tiesa: tikrai atsiranda tokių žmonių, kurie Popiežių netikusį gyvenimą naudoja kaipo priekaištą prieš Popiežiaus neklaidingumą. Su piktu pasityčiojimu jie šaukia: žiūrėkit, katalikai! Jūs tikit Popiežiaus neklaidingumu, — ar jūs turit bet kokį supratimą, koks nedoras buvo Popiežių gyvenimas! — O taip, — katalikai turi supratimą; tik katalikystės priešai matyt, neturi supratimo, kas yra Popiežiaus neklaidingumas, — kitaip jie nė taip nelemto priekaišto nedarytų.

Popiežiaus neklaidingumas tereiškia, kad kai Popiežius kalba sprendžiamai kaipo aukščiausias Bažnyčios Mokytojas ir Ganytojas tikėjimo ir dorovės dalykuose, jis yra neklaidingas (žiūrėk skyrių: „Popiežiaus neklaidingumas"); bet neklaidingumas nė kiek nereiškia, kad Popiežius, kaipo žmogus, negalėtų nusidėti. Taigi katalikai daro skirtumą tarp Popiežiaus valdžios ir jo žmogiškojo asmens. Toks skirtumas katalikams padaryti nesunku, tačiau jis sunku padaryti žmonėms piktos valios.

Juk ir teisėjas gali teisingą nuotarmę padaryti, nors gal ir pats įstatymus laužo; arba ir krašto valdytojas gali imtis tikusių priemonių, nors jo privatus gyvenimas gal ne vieną ydą tu-

ri. Lietuvos valstybės atstovas, pasiųstas į užsienį, kol veikia sulig savo įgaliojimais, padaro galiojančias sutartis, nors privatus jo gyvenimas gal yra visai netikęs.

Buvo erezijų, kad valdovu nebegalįs būti tas žmogus, kurs sunkiai nusideda. Bet tai buvo erezijos. Nes tuomet kas begalėtų valdyti?

Pagaliau nereikia manyti, kad viso pasaulio vyskupai ir mokslininkai susirinkę į Vatikano santarybą 1870 m., būtų buvę taip tamsūs, kad nežinoję Bažnyčios istorijos, ir, nežinodami netikusio Popiežių gyvenimo, nutarę Popiežiaus neklaidingumą!

3. Netikęs Popiežių gyvenimas neduoda pagrindo manyti, kad katalikų Bažnyčia būtų netikra.

Duokime, socialistų „draugas“ su dideliu uolumu skleidžia socializmą. Ir štai, kas nors jam sako: tavo mokslas apie socializmą yra klaidingas, — nes neretai atsitinka, kad socialistų kasininkai, turėdami per ilgus pirštus, pradingsta su kasėmis! — Oi, kaip sučiaudėtų visi „draugai“ už tokį galvojimą. Ir visai teisingai. Atskiro žmogaus prasikaltimas savaime dar neįrodo mokslo klaidingumą. Panašiai yra ir su katalikų Bažnyčia. Popiežiai tėra krikščioniškojo Apreiškimo saugo-

tojai. Auksas pasilieke auksu, vis tiek ar jį saugo teisus žmogus ar neteisus, — taip pat ir krikščionystės tiesa pasilieka tiesa, vis tiek ar ją saugo šventas žmogus ar nešventas. Ką Petras skelbė kaipo krikščionystės tiesą, tai ir pasilieka tiesa, nors pats Petras savo nupuolimu nusidėjo tikėjimui.

4. Netikęs Popiežių gyvenimas neduoda pagrįstos teisės manyti, kad pati Popiežystė būtų netikusi.

Gėdos daro priešams toks jų pasielgimas, kad 259 Popiežių tarpe suradę kelis žemos doros žmones, tuoj rėkia, kad pati Popiežystė esanti netikusi. Jei taip būtų galima elgtis, mes turėtume pasmerkti kiekvieną luomą, kiekvieną valdžią, kiekvieną įstaigą. Juk buvo nedorų karalių, — ar delto karaliaus valdžia jau yra pikta? buvo nedorų ministerių, seimo atstovų, valdininkų, šeimynos tėvų, — ar delto jau reikia sakyti, kad ministerio valdžia, kad seimas, kad valdininkystė, kad moterystė yra nedora?

Bet katalikų priešai nejaučia gėdos tokius priekąištus darydami Popiežystei! Vieno antro netikusio Popiežiaus ydas prikiša ne tik visiems Popiežiams, bet ir pačiai Popiežystei! Vienas kitas lietuvis apsivogė, — nejau visi lietuviai turi

būti vagys, — nejau ir pati lietuvystė būtų piktas daiktas?! — O dar priešai, norėdami šmeižti, griebiasi vienpusiškumo, kurs gali būti lygus melui. Ne, broliuk, — jei sakai tiesą, sakyk visą tiesą, kad nebūtumei melagis. Pasakęs, kad buvo keli netikę Popiežiai, pasakyk ir antrą pusę, kad daugybė Popiežių buvo aukštos doros ir šventumo vyrų, pasakyk kokią geradaringą įtaką Popiežystė darė žmonijai, jos kulturai ir dorovei.

Popiežius yra žmogus bet kartu ir Popiežius. Nežiūrint jo žmogiškosios pusės ydų, Popiežiaus valdžia, gauta iš Kristaus, lieka nepaliesta. Nors Apaštalų tarpe buvo Jūdas, tačiau Apaštalavimo valdžia yra šventa. Šventuose Sakramentuose — ar tau išrišimą duos šventas kunigas, ar nusidėjėlis, išrišimas galioja, nes jis suteikiamas ne kunigo vardu, bet remiantis įgaliojimu, kurį kunigas gavo iš Kristaus priimdamas šventimus. Taip yra ir su Popiežyste, kurią Kristus įsteigė.

5. Netikusių Popiežių gyvenimas duoda pagrindo manyti, kad Popiežystė ir Bažnyčia yra tikrai Kristaus įsteigta.

Krikščionystėj yra dieviškoji ir žmogiškoji pusė. Jei dieviškosios pusės joj nebūtų, tada žmogiškoji pusė, ypač netikę Popiežiai jau seniai

būtų privedusi Bąžnyčią prie visiško žlugimo. Del savo nedoro gyvenimo žlugo daug valdovų dinastijų, bet nežlugo Popiežystė, kuri ištesėjusi tūkstančius metų nuolat veda žmoniją prie amžinųjų tikslų. Nežiūrint žmogiškosios pusės ydingumo, dieviškoji galybė laiko Petro laivelį nesudūžusį tarp siaučiančių bangų. Dėkodamas Dievui už Popiežystės įsteigimą, katalikas, ištikimas Bažnyčios sūnus, su pagarba lenkia galvą prieš tą dieviškąją įstaigą ir džiaugsmingu pasitikėjimu pasiduoda Popiežiaus vadovavimui,—nes jis žino, kad per Popiežius jį veda pats Kristus, Jo dieviškoji tiesa ir galybė, -— kas Jo rankoj yra, tas nežus.

Ar vis tiek, ką skaitysi?

Ne, broliuk, ne vis tiek. Štai vienas iš daugybės atsitikimų:

Buvo vienas ūkininkas, Grindaugas, geras, doras, išmintingas žmogus, o dar apsukrus ir darbštus, — tiesog toks, kokių dar mūsų Lietuvoj, ačiu Dievui, nemaža yra. Savo neblogą vidutinį ūkį gražiausiai vedė, todel nė kišenė nebuvo tuščia. Būdavo pasikinkys savo bėrius, lekia linksmas į jomarką parduoti treigio, kurs, papūtęs uodegą, bėga paskui ratus, — grįždamas pripirks pyragų

pačiai ir vaikams, kurie iš tolo atbėga jo pasitikti. Linksmai darbuodavos Gringaudas laukuose, lydimas savo vaikų ir samdininkų, o vakarais namai skambėdavo dievotomis giesmėmis. Taip, laimingas gyveno.

Gringaudas qe galo mėgdavo knygas skaityti. Šventadieniais, parėjęs iš bažnyčios, po pietų, kalbėdamas rožančių, apžiūrėdavo savo laukus; o paskui įsikibs į knygą ir nepaleis, kol naktis atims jam šviesą, o žiemos metu ilgus vakarus ir net dienas praleisdavo skaitydamas. Jis skaitydavo geras, dievotas, katalikiškas arba ir pamokinančias knygas, — už tat ir jo gyvenimas buvo geras ir jis pats geras.

Tačiau ilgainiui jo nenuilstamas noras skaityti nebepasitenkino geromis knygomis: įbruks jam koks socialistėlis savo raštpalaikį, jis ir perskaitys; įbruks bedievukas kokį bedievišką šlamštą, jis ir tą perskaitys. Iš pradžių, perskaitęs, tik nusispiaus ir mes šalin, bet paskui pamėgo. „Kam tu tokius niekus skaitai?“ perspėjo jį kaimynas. „Et, tai man nekenkia; man žingeidu pažiūrėti, kaip kiti užpuola ant kuuigų ir tikėjimo!“ — Oi, kenkė!

Netrukus pradėjo į namus lankytis Amerikos šlamštai „Keleivis“, „Kardas“, Lietuvos socialistų laikraščiai, bedieviškos knygutės. Už tat Gringau-

das bažnyčios neblankė: „Kam to reik? Tik kunigams pelnas!“ — Še tau, ir nuvažiavo!

Ar ilgai taip eis? — Ne. Žmogus, mokslo nedaug teturįs, nelengvai teatskiria, kame tiesa, o kame klaidingas plepalas. „Jei taip rašo, tai tur būt tiesa“, pradėjo jis sau galvoti. Taigi jis ir ėmė eiti tų raštpalaikių pėdomis: pradėjo skersakiuoti ir pašiepti kunigus, kaip savo priešus. Matai, jau pats kunigo pamatymas pirmindavo jo sąžinei, kad jis blogu keliu nuėjo, — todel ir neapykanta ir pyktis ant kunigų. O toliau išmoko ir ant Dievulio loti. „Kam mums tikėjimo reikia? Mes ir be jo apsieisim!“ — Tartum Dievas nebebūtų jo Sutvėrėjas ir Viešpats, kuris reikia mylėti.

Ir kokios pasekmės!

Žiūriu į savo Gringaudą ir skaudu daros: kažkoks sulaukėjimas veide — dingo ramumas ir pasitenkinimas. Jis, vargšas, stengias save nuraminti kvailiausias bedieviškų raštų gudravimais. Veltui. Dingo džiaugsmas iš širdies, dingo iš veido, dingo ir iš namų. Liūdna ir sunku pasidarė šeimynoj. Ieškodamas ramumo, griebės lakti baltakę, o lakdamas gyrė pragaro skanumėlį ir lojo ant Dievulio. Tokie ir vaikai augo. Tiesa, jie dar vaikščiodavo į bažnyčią, kad paskui drauge su tėvu turėtų iš ko pasityčioti. Dar buvo ir džiaugsmo

šeimynoj — tik tokio, kurs besiranda puolusių žmonių tarpe, būtent bąltakė ir mergos. Doros darbininkės turėdavo bėgti iš tos šeimynos, kaip iš kokio pragaro. Pagaliau vaikai ir vagiliauti ėmės, sekdami tėvo skelbiamais pagrindais: kas jūsų, tai mano.

Taip tas seniau doras ūkininkas piktų raštų skaitymu suardė savo laimę, sugadino savo vaikus, išaugindamas juos bedievukais - ištvirkėliais, o savo dorą pačią padarė kankine: ji prie sopulingos Motinos paveikslo liedama ašaras tenusiramindavo. — Ak, tokiam tėvui ar nereiktų tiek paragarų, kiek savo vaikų sugadino ir kiek savo nekaltą pačią kankino! — Tačiau, gailestingasis Dieve, pasigailėk jų visų!

—Ne, brolyti, ne vis tiek, ką tu skaitysi. Kas valgo ar geria nuodus, tas save užmuša; kas sveiką maistą valgo, tas gali būti sveikas.

Kam tau vaikščioti į Bažnyčia?

Vieno pono tarnaitė prašėsi pono, kad ji sekmadienį norinti išeiti į bažnyčią. Ponas, gulėdamas lovoj, kalbėjo jai į antrą kambarį: „Na, Ona, kam tau vaikščioti į bažnyčią? Tu matai, kad aš niekumet nevaikščioju į bažnyčią, o juk aš už tave nė kiek ne blogesnis... Ir koks prasi-

manymas... vaikščioti į bažnyčią..." Pas Oną buvo atėjusi iš kaimo jos draugė, Katrė, kuri, išgirdusi pono protavimą, šnibždėjo Onai: „Mano mamos paršas niekumet nevaikščioja į bažnyčią, — jis niekuo ne blogesnis... jis toks gražus, nutukęs... guli per kiaurą dieną..." „Aš savęs su ponu nelyginu" — tarė ponui Ona. — „Nelygini", — atsiliepė ponas: „matai, kokia ji gera... o vienok aš nieko neužmušiau, nieko nepavogiau, dešimtį Dievo įsakymų laikau, kaip ir tu"... — „Tik Dievo įsakymas yra mylėti Dievą, mūsų Viešpatį"—kalbėjo Ona,— „kas Dievą myli, tas Jį garbina... tas vaikščioja į bažnyčią..." — „Kokia tu kvaila", tęsė piktai ponas: „sakau tau, nieko nepavogiau, nieko neužmušiau..." — „Be tų dviejų įsakymų yra dar ir kiti; jie visi reikia laikyti", atšovė Ona: „ir šventadienis švęsti..." — „O, kad tu surūgtum", supyko ponas: „eik nuo mano galvos... tupėk bažnyčioj, o aš noriu miego..."

Ona su draugė išėjo į bažnyčią. Ponas vartaliojos lovoj negalėdamas užmigti. Sąžinė jį vargino: „Reikia mylėti Dievas... Jis yra mūsų Viešpats... tu vienok blogesnis už savo tarnaitę, nes tu Dievo, savo Viešpaties ir Sutvėrėjo, nemyli ir negarbini... Ne, tu blogesnis už neprotingą gyvulį, nors tu turi protą ir sielą..."

Gale Sumos Ona su nusistebėjimu pamatė,

kad jos ponas nedrąsiai įėjo į bažnyčią ir atsistojo netoli durų, kerčioj... Mat visaip būna gyvenime.

Kam vaikai tikėjimo mokinti?

„Tfu" — spiaudės kaimietis Kažys po vieno parapinio susirinkimo miestelyj X, — „ir pripliauškė tas Pilvinskis niekų..." — „Na, na, o ką jis tokio sakė?" įdomavos jo draugas, senas ūkininkas Jonas, kurs buvo pavėlavęs į susirinkimą. Kažys patraukė pečiais: „Ot, sakė, kad vaikų nebreikia tikėjimo mokinti... sako, mes apsieisime ir be tikėjimo... sako, tikėjimo mokinti tai tik vaikus kvailinti..." — „Ot, gerai pasakė" — atsiliepė čia pat stovėjęs nusigirtuokliavęs socialistėlis Rinkys: „savo vaikams jau senai uždraudžiau poterius kalbėti. Ne čiukšt nežino". — „Tokie tavo ir vaikai" atsakė Kazys. — „Nekalbėk, broliuk", ginčijosi Rinkys: „ne blogesni už tavuosius, nors jie net Mišioms tarnauja". — „Mano vaikų nenutvėrei bevaginėjant", atsikirto nekantriai Kazys: „o tavuosius pats mačiau". — „Ta, kuo čia stebėtis", prisidėjo šypsodamas Laukys: „juk kumistai sako, kad viskas yra bendra; taigi, kas nori, kodel nepasiimti..." „Tegu tie vagys pamėgina mano turtelį atimti! Aš svetimo nėnoriu, bet nė savo neduosiu" — kalbėjo gniauždamas kumsčias jaunas

ūkininkas. „Ne tik turtelį, bet ir pačią ir vaikus... juk pas juos viskas bendra“, pasakojo Kazys. „Tfu, tai kaž kokie nežmonės“, piktinos Kaučius.

— „Ui, vyrai, jūs nieko neišmanot“ — įsikišo žydelis, šnapso pardavinėtojas: „aš jums pasakysiu: kas nori tikėti, tegu tas tiki, — kas nori vaikus tikėjimo mokinti, tegu tas mokina, — ir aš pats savuosius mokinu. Bet kam jiems mokykloj tikėjimo mokinti? Juk tikėjimas — privačias dalykas. O mokykloj... nu, juk ten vaikai turi svarbesnių dalykų išmokti... skaityti... rašyti... nu ir visokio kito mokslo...“

— „Parka, žydas meluoja“ — atkirto Kazys: „ar begali būti vaikams svarbesnio mokslo, kaip dorai gyventi; o be tikėjimo nė doras gyvenimas nėra galimas, — nes tai tėra šuns gyvenimas, kurs į nieką netiki; ir šuns gyvenimas dar geresnis, nes jis bent savo pono nedrasko; o bedieviai loja ant savo Viešpaties Dievo, kurs yra jų Ponas...“

— „Negerai, vyrai, negerai“ — kalbėjo linguodamas galvą senas ūkininkas Jonas: „vaikai nebegerbs savo tėvų. Antai nusicicilikavęs Andrius Truikys nemokė vaikų iš mažens, — dabar vienas jų sėdi kalėjime, o su antruoju kasdien veda peštynes· su kriviais puola ant vienas antro. Kas

Dievo negerbia, kaip jis tėvus begerbs. O mokykla be tikėjimo, tai lyg vandens gėrimas be valgio: ji nestiprina žmogaus doro gyvenimo, nedaro žmogų geresnį, bet tik nebent gudresnį".

— „Ei, vyrai, kam čia mums ginčytis", kalbėjo socialistėlis Rinkys: „pagyvensim, pamatysim. Jūs mokinat vaikus tikėjimo ir poterių, aš jų nemokinu. Pamatysim, ar mano vaikai bus blogesni".

— „Jau sveikas, ryžkis sau: mes eisim savo keliu", kalbėjo jam dori ūkininkai.

Neilgai tereikėjo laukti. Socialistėlis Rinkys paskendo savo degtinėj. Pritrūko ir jam pinigų gėrimui. Pradėjo ir jis laikytis mokslo, kad visų turtai yra bendri. Mat jis sąžinę pardavė bedieviškam socializmui, o pelną iš to pardavimo pragėrė. Drauge su vaikais ėmė vagiliauti. Išėjo kirvičų su vaikais: po ilgų peštynių jie išvarė tėvą iš namų, kurs prisiglaudė karčemoj. Vargšas, jis norėjo paskandinti savo vargą baltakėj, vogdamas nuo savo vaikų. Prisigėrusį išvarė nuo savęs ir socialistas žydas. Eina į savuosius namus, pas vaikus; naktis, kelio nemato, viskas šokinėja akyse. Pamiškėj, paslydęs ledo take, pagriuvo, smarkiai sužeidė sau galvą ir guli, ir atsikelti nebepajėgia. Ir vaidenas prablaivėjusiam nuo skausmo lyg kryžius kaž koks netoli... jis jo nekentė kaip

velnias... dabar jis mėgina tiesti savo ranką. Rytoj rasta negyvas kūnas. O jo vaikai? – pagyvensim, pamatysim... Obuolys netoli terieda nuo savo obelies...

Sąžinė.

Stasys Pakalnis buvo vyras ne pliuškis: aukštas, drūtas, pilnaveidis, gudrus ir sumanus. Jis visumet sugebėdavo savo draugus ir piešus į ožio ragą suvaryti. Gyveno jis taip, lyg važiuotas važiuotų per gyvenimą, atsisėdęs karėtoj su keturiais arkliais: viskas jam sekės. Tik kaip tu, žmogau, nuo piktų liežuvių pasislėpsi! Jo kaimynai viens kitam tyliai į ausį šnibždėdavo, kad jis nei į Dievą, nei į velnią netiki, ir kad kaž kas jo gyvenime negryna. Tik visi bijodavo tai balsiai prasitarti, jo smarkumo privengdami.

Bet ir Pakalnį vieną kartą sutiko slogutis. Jis susivaidijo su vienu kaimynu, kurs pasirodė tiek pat sąžinės teturįs, kiek ir Pakalnis. Vaidų priežastys nebuvo aiškios. Žmonių tarpe ėjo slaptas gandas apie kaž kokius nesavus pinigus, kuriuos, bendrai varydami biznį, buvo įgiję ir nežinojo, kaip jais pasidalyti. Teisman kreiptis juodu negalėjo, nes gal abudu būtų į kalėjimą patekę. Taigi „pelnu“ dalinos patys, kaip išmanė ir pajėgė.

Pakalnis, atsilygindamas, kaip jis manė, savo skriaudą, buvo nusavinęs kelis kaimyno daiktus, bet tas atsiėmė juos prievarta ir dar prie tos progos antausiais pasimainė ir gražiai pasikalbėjo:

„Tu nė sąžinės neturi“ — rėkė Pakalnis. „O ar tu turi?“ klausė kaimynas, užkimusiu iš pykčio balsu.

„Tu nė Dievo nebijai!“ — „O ar tu bijai!“

„Tu nė velnio nebijai!“ — „O ar tu bijai!“

„Aš tave policijai įduosiu!“ — „Greičiau aš tave įduosiu!“.

Kas jų ginčus išspręs? — nei Dievas, nei velnias, nei žmonės, — taip jie manė. Beliko jų pačių jėga: kas galingesnis, tas ims viršų, kaip tai esti ir pas laukinius gyvulius.

Taip juodu ir vargino vienas antrą.

Atsitiko, kad Pakalnis pasalomis prigavo savo kaimyną miške, surišo jį ir nuvilko į pačią miško tankmę. Guli priešas ištiestas ant žemės. Pakalnio veidas reiškia kaž kokį laukinį džiaugsmą: jis paspardys priešą kojomis, užmins ant veido, užsimos kirviu, pristatys kirvį prie pat gerklės — gėris savo priešo kančia. „Žmogau, juk tu turi sąžinę“, — kalbėjo sukruvintas jo priešas: „žmogau, bijok Dievo, turėk širdį, pasigailėk mano pačios ir vaikų“... — „Sąžinė, Dievas, pasigailėk... ar tu

manęs pasigailėjai?... aš sąžinės turiu tiek, kiek tu; į Dievą tetikiu tiek, kiek tu“... ir su velniška šypsena, saro kraugeringame keršte, tekina palengvėl kraują iš savo priešo kūno, lyg paršą piaudamas...

Ilgai varginos jo priešas: akys pradėjo gesti, žvilgis klajoti, matyt, artinas paskutinioji: „Žmogau, turėk sąžinę... žmogau... a-a-ach, Dieve, Dieve mano, pasigailėk manęs nusidėjėlio... Dieve, atleisk ir jam“... Pasibaigė. Susiraukė Pakalnis, — apsižvalgęs, nuvilko kūną į griovį ir apvertė virbais. Dar kartą pasižvalgė aplinkui, įsižiūrėjo į vietą, kur priešas žuvo: o ten kraujo latakas, — kraujas ir jo rūbus ir jo rankas aptaškė... Sudrebėjo Pakalnis visu kūnu... baisu... tik dabar baisu: „Ką padariau? — žmogų nužudžiau!“...

Atėjo tamsi naktis... Bet toli tamsesnė naktis viešpatavo Pakalnio sieloj. Jis atsisėdo kambaryj, žiūri į tamsumą apsiniaukusiu veidu, žiūri į tolimą mišką ir dreba... Atsigulė į lovą. Koks čia miegas begali būti! Nakties tamsumoj vaidenas jam aukos iškraipytas skausmu veidas, girdisi žodžiai: žmogau, turėk sąžinę... bijok Dievo... Nusijuokė Pakalnis pamišėlio juoku. Vaidenas jam ir kraujas. Ach, krauju jis apšlakstė savo rūbus, savo rankas... Pašoko greit iš lovos, uždegė

žiburį, žiūri, rankos kruvinos, o rūbai taškuoti... Plauja jis juos vandenyj, o viduojis balsas jam šaukia: nenuplausi, kad ir geriausiu pasauly muilu!... Metė jis viską ir svyruodamas isėjo į mišką. Galvoj lyg ūžia Jis nori eiti toli aplenkdamas baisiąją vietą. Veltui. Jis vedamas kaž kokios jėgos eina į bąisiąją vietą, klausdamas savęs: del ko aš toks neramus? Kas mane baudžia?

Štai ir tankmė. Ant žemės lyg šliužė, — o ten—bene kraujas... Mėnulis išlindo iš debesų ir pažvelgė į vietą. Pro medžių šakas skverbias jo šviesa, — o tos šakos, lyg baisūnai savo didžiules rankas tiesia ant jo galvos... Ir vėl tamsa. Girdėti lyg dejavimas, lyg žodžiai: žmogau, turėk sąžinę, žmogau, bijok Dievo... Eina Pakalnis, kur kūnas paslėptas. O tas kūnas pridengtas virbais, — lyg regėtųsi pro virbus iškraipytas veidas: žmogau, turėk sąžinę. Miške suklykė pelėda, pasigirdo vėjo šlamesys. Pakalnį nukrėtė šiurpuliai. Siaubas pagavo jį ir jis, tarytum kaž kokios galybės pagautas, šoko šalin nuo tos baisios vietos ir leidos bėgti, klajodamas po kalnus ir daubas. Tarytum čia pat užpakaly kaž koks balsas jam sako: žmogau, turėk sąžinę. Ir kur dings prasikaltėlis? Parpuolė ant žemės pailsęs ir uždengė veidą rankomis. Kaž kokia mintis stengias jame iškilti, kaž kas

noris prisiminti, ir staiga prisiminė: Kainas! Uhhh... šiurpas nukrėtė, ir jis, šokęs, bėgo sekdamas Kaino likimu...

Niekšiškas darbas netrukus sužinotas. Rastas kūnas, įtartas Pakalnis, kurs buvo dingęs. Kūnas palaidota, o policija ėmėsi sekti Pakalnį. Neilgai tereikėjo sekti. Sąžinė, tas baisus teisėjas, vėl atvedė jį į nedorybės vietą. Pamatęs policiją, jis pradėjo bėgti, bet buvo pašautas.

Būrelis kaimynų apstojo Pakalnį. Toks gyvenimas, toks ir galas. Ėjo pro šalį ir kaimo senelis, pasiremdamas lazda. Palingavęs galvelę, senelis prakalbėjo. „Sąžinė užmiršta“! Pasijudino Pakalnis: „Taip, nelaimingas, kurs sąžinę savy pamynė. Geriau man bus, jei kalėjimas mane baus“.

* * *

Sunku, kad vanduo upėse neplauktų, sunku, kad naktis nebūtų tamsybė, sunku, kad netikėjimas neardytų sąžinės. Šmeižiama mūsų Lietuvoj viskas ir kiekvienas ir daroma skriaudos piktu melagingu liežuviu, kurs baisiau, kaip kirvis, daro žaizdas. Užmirštama žmogau, nedaryk pikto. Ir sustiprėjusi šmeižtais bedievybė, užmušusi sąžinę, kėsinas ją naikinti ir kituose žmonėse. Bet padaryta nedorybė atsirūgsta, ir baudžia ją sąžinė,

kai ji, varžoma melo, galų gale prasiveržia. O Kaino gyvenimas yra baisus. Bet dar už sąžinės stovi kitas Teisėjas, Tas, kurs į žmogaus prigimtį įdėjo sąžinę. Jam reikės atsakyti už tai, kad sąžinė buvo kėsintasi paminti ir užmušti.

Katalikų organizacijos.

Mūsų priešai yra organizuoti. Mes taipgi turime organizuotis.

Jei Bažnyčios priešai turėjo praeityj kokio pasisekimo prieš mus, katalikus, tai per savo organizacijas. Atskirų žmonių pastangos, kad ir kažin kaip smarkios, maža tegali nuveikti, nebent tiek, kad jos gali palenkti žmones prie bendro sumanymo prisidėti.

Šio pasaulio vaikai niekumet nepraleido tos pamokos nesimokinę. Dievui leidžiant, įvyko tai, kad jie pasiekė, jog Kristus liko prikaltas prie Križiaus, ir jie manė, kad jie Kristaus Bažnyčią panaikins. Jų veikimo būdas niekame taip gerai nėra nušviestas, kaip mūsų Viešpaties gyvenime.

Pavydas ir neapykanta ilgą laiką landžiojo po žydų vyriausybės ir pariziejų širdis, nors jie viešai nedrįso Kristų paimti. Bet savo siutimo, vien Jį prisiminus, ir savo baimės Jo pasisiekimo nebepajėgė daugiau paslėpti, kai Jis padarė vieną

didžiausių stebuklų, prikeldamas Lozorių iš mirties. Tas dieviškosios galybės įrodymas, kurs būtų turėjęs juos atversti, jei jų širdys nebūtų buvusios sukietėjusios ir jų akys apakusios, tepatarnavo tik tam kad jie susitarė drauge veikti.

„Vyriausieji kunigai ir pariziejai surinko tarybą ir kalbėjo: Ką darysime, kadangi tas žmogus daro daug stebuklų?

„Jei paliksime jį taip, visi įtikės į jį; ateis romėnai ir atims mūsų kraštą ir tautą.

„Vienas iš jų, vardu Kajifas, būdamas tais metais vyriausiuoju kunigu, jiems tarė: Jūs nieko nežinote.

„Ir neapsvarstote, kad jums geriau, jei vienas žmogus mirs už tautą, kaip kad visa tauta pražūtų“.

Kaip gudriai Kristaus ir Jo Bažnyčios priešai visumet moka pateisinti savo pragaištingą veikimą! Ir šiandien matome, kaip jie mėgsta prisidengti tautos, ypač darbininkų gerbuvio obalsiais. Ir šiandien jie auklėja slaptus lūkesius, kurie kai kada ir aikštėn išeina, jog ateis diena, kada jie galės su Bažnyčia pasielgti, kaip Kristaus priešai su Bažnyčia pasielgė. Savo širdyse jie jau pasirašė mirties dekretą ir pasigėrėdami norėtų jį įvykinti. O priemonė, kuria jie nori pasinaudoti

yra organizacija.

Pasaulio gudrumas ir mums praverčia žinoti. Organizacija yra naturalus kelias į pasisekimą. Tą kelią mes turime permainyti į ginklą Kristaus ir Jo Bažnyčios interesams ginti. Tuo keliu mes privalome eiti, jei norime apsiginti. Tai yra pasekmingas būdas, jei mes sekmingai už Dievo dalyką norime kovoti.

Organizacija ne tik mus pačius nuo pražūties apsaugoti gali — pati Bažnyčia niekumet negali būti panaikinta — bet dar ji gali tapti priemone, kuria mes įstengsime neapskaitomai daug gero žmonių kūnams ir sieloms padaryti. Per organizacijas mes galėsime gauti galingos jėgos beturčių ir kenčiančių vargui pašalinti, teisės ir teisybės dalykui remti, pajėgsime padėti Dievo apreikštąją tiesą gilesniam žmonių pažinimui paduoti, katalikišką gyvenimą ir auklėjima pagal Kristaus mintį ir širdį atnaujinti. Mes įstengsime nugalėti tirštą nežinią, kuri gali kai kuriuose glūdėti, kurie klaidžioja, manydami, būk krikščioniškas tikėjimas mūsų tautai, liaudžiai, darbininkui kenksmingas būtų, o taipgi ir priemonių turėsime sugriauti burtams bedievių ir laisvamanių, kurie, atmetę tikrąjį Dievą, dievina gamtą, mokslą, meną, išsvajotas gamtos jėgas (prie šios progos pažy-

mėsime, kad griežtai galima tikrinti, jog bedievis neturi teisės vadintis inteligentu, nes jis atsižada savo inteligencijos ir ją neigia, tikrindamas, jog žmogaus protas nepažįsta taip aiškios tiesos, kokia yra Dievo buvimas ir jo santykiai su regimu pasauliu). Turėsime galėjimo atremti piktumą ir veidmainystę, kokia pasižymi Bažnyčios ir Kristaus tikėjimo priešai, sekdami senovės pariziejus.

Todel kiekvienas katalikas turi laikyti savo pareiga priderėti prie katalikiškų organizacijų. Tik, aišku, būti vien kokios nors kat. organizacijos nariu nėra dar pakankama; veikliu ir darbščiu nariu reikia būti. Mes privalome daryti savo dalį, stengdamies iškelti savo organizacijas iš siaurų savimeilės interesų ribų, daryti jas sekmingais įrankiais pažanginiam darbui Dievo Karalystei žemėje drąsiai ir stropiai remti. Visuomenės, auklėjimo ir tikybos srityse kat. organizacijų nariai turi stropiai darbuotis, ne savo garbės ieškodami ir pasauliui norėdami pasirodyti, bet didesnei mūsų Dievo garbei ir nemirštamų sielų kilniems tikslams.

Mes gyvename laikais, kada neveiklumas ir apsileidimas reiškia pralaimėjimą, kada abejingas laikymasis yra prasikaltimas. Nesenoj praeityj mes katalikai permaža tegalėjome išvynioti savo viešą

veiklumą Kristaus reikalams; dabar, turėdami laisvas rankas, turime pasivyti tai, ką buvome priversti paleisti, pasivyti kitų kraštų katalikus. Laikas mums atsižadėti savo siauro nusistatymo ir bendrai stoti į šventą darbą gerai susiorganizavus. Mūsų mintis, mūsų širdis, mūsų ranka, mūsų medžiagiškoji galybė—turtas reikai paaukoti kat. organizacijoms plėtoti. Pirma mes save pačius turime užkovoti Kristaus meilei, o tada Jis savo gailestinga malone padės mums laimėti Jam visą mūsų visuomenę. Toks ir mūsų obalsis tebūna: Mūsų tauta, mūsų visuomenė Kristui!

A. M. D. G.

Turinys.

Pusl.

Žmogns esąs gyvulys? 5
Žmogus — be „dūšios“? 8
Ar matei savo protą? 9
Laisvamanis. 10
Bedieviai geresni 11
Karas kaltas? 14
Gyvulių nelaimė 18
Ar tikėjimas tik liaudžiai reikalingas? 22
Ar visi tikėjimai geri? 24
Iš kur pareiga? 25
Vis tiek reikės atsakyti 27
Ne mokslas, bet melas teneigia Dievą 29
Ar katalikystė mums svetima? 34
Seni prietarai 36
Keistas protavimas 37
Katalikų tikėjimas atgyvenęs? 38
Katalikystė — nekulturinga? 43
Ar stebuklų gali būti? 46
Sako, kad ne Apaštalai parašė Evangelijas . . . 50
Ar Evangelistai suklydo? 56
Ar Kristus vien žmogus? 61
Ar Bažnyčia ir jos valdžia prasimanyta? 66
Ar dogmos prasimanomos? 70
Popiežiaus neklaidingumas 75
Netikusio gyvenimo Popiežiai 81
Ar vis tiek, ką skaitysi? 89
Kam tau vaikščioti į Bažnyčią? 92
Kam vaikai tikėjimo mokinti? 94
Sąžinė 97
Katalikų organizacijos 102